

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dagmar Rysová

Možnosti rozvoje dobrovolnictví v komunitě města

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Zdeněk Stolař

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part time) Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Dagmar Rysová

The Possibilities of Voluntaryism Development in the Town
Community

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Zdeněk Stolař

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Kopřivnici dne 10. 3. 2012

Jméno autorky: Dagmar Rysová

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat vedoucímu diplomové práce PhDr. Zdeňku Stolařovi za jeho vstřícnost, podnětné rady a vedení práce.

Ráda bych také poděkovala svému manželovi a dcerám za toleranci, trpělivost a podporu, kterou mi poskytli v době studia a při zpracovávání práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tématem dobrovolnictví, jeho přínosy pro jedince a komunitu. Teoretická část práce se věnuje dobrovolnictví z pohledu jeho organizovanosti a forem. V práci jsou uvedeny současné vlivy na dobrovolnickou činnost z pozice jednotlivce i společnosti. Přínos dobrovolnictví je uváděn v souvislostech rozvoje občanské společnosti. Velký prostor je v práci věnován neziskovému sektoru. Průzkum, který byl proveden s cílem poznání stávajícího stavu a budoucích potřeb dobrovolnictví v dané komunitě, je vyhodnocen prostřednictvím SWOT analýzy, která je podkladem pro návrh priorit a opatření vedoucích k rozvoji dobrovolnictví ve městě Kopřivnici.

Klíčové pojmy

dobrovolnictví

dobrovolník

druhy dobrovolnictví

filantropie

komunita

nestátní neziskové organizace

občanská společnost

partnerství

společnost

Annotation

The diploma thesis deals with voluntaryism, its benefits for individuality as well as the community. Its theoretical part concentrates on voluntaryism from the point of view of its organisation and forms. The diploma thesis states current impact on the voluntaryism from the point of view of individuality and community. Its benefit is given in the context of civil society development. Non profit sector is given an important part of the thesis. The research that has been done with the aim of showing the current status and future needs of voluntaryism in the given community is evaluated by SWOT analysis. The analysis is the basis for priorities and measurements suggestions leading to voluntaryism development in the town of Kopřivnice.

Key words

voluntaryism

volunteer

voluntaryism kinds

philanthropy

community

non-state non-profit organizations

civil society

partnership

society

OBSAH

ÚVOD	8
1. DOBROVOLNICTVÍ.....	9
1.1 Vymezení pojmů souvisejících s dobrovolnictvím	10
1.2 Druhy dobrovolnictví	14
1.2.1 Formální dobrovolnictví	17
1.2.2 Neformální dobrovolnictví.....	19
1.3 Nové formy v dobrovolnictví	21
1.3.1 Firemní dobrovolnictví	22
1.3.2 Virtuální dobrovolnictví.....	24
1.3.3 Fundraising.....	25
1.4 Historie dobrovolnictví.....	26
1.4.1 Historie dobrovolnictví před 2. sv. válkou.....	27
1.4.2 Období socialismu.....	27
1.4.3 Období po roce 1989.....	29
1.4.4 Historie občanské společnosti a dobrovolnictví v Kopřivnici	30
1.5 Dobrovolnictví ve světě.....	35
1.5.1 Dobrovolnictví v partnerských zemích Kopřivnice	37
1.5.2 Mezinárodní dobrovolnictví.....	41
1.6 Trendy a dynamika dobrovolnictví	43
1.6.1 Trendy a vlivy z individuálního pohledu dobrovolníka a organizace ..	44
1.6.2 Společenské vlivy na dobrovolnictví	45
1.7 Motivace k dobrovolnictví.....	46
2. SPOLEČNOST A DOBROVOLNICTVÍ.....	48
2.1 Město jako komunita.....	49
2.1.1 Neziskový sektor.....	50
2.1.2 Občanská společnost - zapojování veřejnosti	54
2.2 Charakteristika města Kopřivnice	55
2.2.2 Nestátní neziskové organizace v místě	57
2.2.3 MA 21	59
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	61
3.1 Výzkumný soubor.....	62
3.2 Vlastní průzkum	63
3.3 Interpretace výsledků.....	64
3.4 Návrh podpory rozvoje dobrovolnictví ve městě Kopřivnici.....	89
ZÁVĚR.....	91
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	92
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	97
SEZNAM PŘÍLOH.....	99

ÚVOD

„Úcta k člověku, láska k bližnímu, má být konstruktivní silou, a nikterak filantropickou slabostí.“

Josef Čapek

Dobročinnost a dobrovolnictví jsou hodnoty, které provázejí lidstvo odedávna. V současné době jsou tyto pojmy, v souvislosti s krizí jak ekonomickou, tak mravní a etickou, opět aktuální, a to do té míry, že pojem dobrovolnictví je nazýván fenoménem. Nejedná se totiž pouze o dar, či odvedenou práci bez nároku na odměnu, ale o hluboký projev lidství.

Dobrovolnictví, dobrovolné aktivní zapojování lidí do utváření společnosti a dobrovolnou činnost lze považovat za základní prvky občanské společnosti jako nutné předpoklady jejího dalšího vývoje v demokratickém systému. Tato podmínka platí pro státy i jednotlivé obce.

Cílem této diplomové práce je rozbor současných možností dobrovolnictví, jeho forem a nástin trendů v kontextu komunity města a návrh možného rozvoje dobrovolnictví. Nedílnou součástí tématu je problematika neziskového sektoru. *„Posilováním NNO lze vytvářet aktivní občanskou společnost zdola, tvořit jakési „kořeny trávy“, neboli grass roots demokracie.“* (Šiklová, 2003, s. 105).

Problematika dobrovolnictví bude posuzována v kontextu města Kopřivnice, kde doposud není řešena systematicky a také návrh řešení rozvoje a podpory dobrovolnictví bude dán pro tuto konkrétní municipalitu. Podkladem práce je dotazníkové šetření zaměřené na nestátní neziskové organizace, kulturní a sportovní kluby, zařízení poskytující sociální služby a školy na území města. Dále budou využity výsledky strukturovaných rozhovorů zaměřených na motivaci a rizika vedených s aktivními dobrovolníky. Návrh podpory dobrovolných činností bude zpracován z pozice veřejné správy ve prospěch komunity města.

1. DOBROVOLNICTVÍ

Definicí dobrovolnictví je uváděno několik, jedna z nejdůležitějších byla uvedena na konferenci „Dobrovolnictví bez hranic“ a pochází z irského vládního dokumentu: *„Dobrovolnictví představuje čas a energii věnovanou ve prospěch společnosti, místní komunity, jednotlivců, mimo nejbližší rodinu, ve prospěch životního prostředí a dalších. Dobrovolné aktivity osoba podniká na základě své svobodné vůle a bezplatně, s výjimkou případných náhrad výloh spojených s touto aktivitou.“* (Šojdrová, 2007, s.13)

Dobrovolnictví je v historickém kontextu i v současné době jednoznačně pozitivní hodnotou, je považováno za jednu z občanských ctností. Jedná se o přínos nejen v podobě konkrétně odvedené práce, ale o záležitost vnímání hodnot a etiky. Účast na dobrovolných aktivitách smazává rozdíly mezi jednotlivými společenskými skupinami, nerozlišuje věk, pohlaví, náboženství, či odlišné sociokulturní zázemí. Dobrovolnictví překračuje hranice národů a států.

Pojem dobrovolnictví vznikl ze spojení slov „dobro – dobrá“ a „vůle“. Jedná se tedy o projev svobodného rozhodnutí dělat něco bez vidiny odměny. Jde o pomoc druhému člověku nebo komunitě, kdy člověk věnuje svůj čas, um, cit, znalosti a energii s vírou pomoci. Takto je dobrovolné zapojení do společnosti vnímáno již tisíce let.

„Člověk je zrozen k vzájemné pomoci.“

Lucius Annaeus Seneca

Pro úplnost je třeba doplnit, že dobrovolnictví není pouze „dávání“, ale jde o oboustranný přínos. *„Dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacéním v mezilidských vztazích.“* (Tošner, Sozanská, 2006, s. 18)

1.1 Vymezení pojmů souvisejících s dobrovolnictvím

- **Dobrovolník** – člověk, který ze své vůle vykonává dobrovolnou činnost ve prospěch jiných bez nároku na finanční odměnu.
  - **Dobrovolníkem** – může být dle Zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb.¹ v § 3 fyzická osoba:
    - a, starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
    - b, starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu

Pro tuto diplomovou práci není důležité, zda se jedná o člověka, který je aktivní na základě smluvního vztahu (dle Zákona o dobrovolné službě), či nikoliv.

- **Dobrovolná činnost** – vlastní výkon dobrovolné pomoci druhým.
- **Dobrovolnická činnost** – aktivity konané v součinnosti s organizovaným dobrovolnictvím. Ke třem základním podmínkám: svobodně, ve prospěch a zdarma, je přidána podmínka organizovanosti včetně uzavřeného smluvního vztahu.
- **Dobrovolnická organizace** – v užším smyslu se zabývá převážně organizací dobrovolné činnosti a dobrovolné služby. V této roli je vnímána jako **dobrovolnické centrum**. Působí na mezinárodní (CEV – Evropské dobrovolnické centrum, EVS – Evropská dobrovolná služba, IAVE – mezinárodní dobrovolnická asociace, Volonteuropa, Člověk v tísni, aj.), národní (HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, Národní institut dětí a mládeže, ADRA aj.), či lokální (např. Elim Opava) úrovni.

---

¹ Zákon o dobrovolnické službě řeší pouze akreditované dobrovolnictví, nikoliv všechny činnosti, které jsou vykonávány dobrovolníky.

„Základním posláním dobrovolnických center je propagace a podpora myšlenky dobrovolnictví ve společnosti a spolupráce s neziskovými organizacemi v regionu s cílem zapojení co největšího počtu obyvatel do řešení problémů komunity.“ (Tošner, Sozanská, 2006, s.100)

Podpora dobrovolnictví je v tomto případě myšlena zajištěním činností za podmínky zvládnutí problematiky na profesionální úrovni se znalostí managementu dobrovolnictví (financování, koordinace, organizování, výběr, vzdělávání a výcvik dobrovolníků, supervize, prezentace a informování, participace).

- **Dobrovolnické organizace** – v širším pojetí jsou ty, jejichž činnost je podmíněna dobrovolnými aktivitami (YMCA, Junák – Svaz skautů a skautek ČR, Pionýr, Svaz žen, Sbor dobrovolných hasičů a další)
- **Dobrovolnický program** – přesně definovaná dobrovolnická aktivita zaměřená na řešení konkrétního problému, např.: sociální vyloučení, mezigenerační solidarita, prevence kriminality aj. (Program Pět P, Program 3G, Big Brother Big Sisters International, Program Kompas, aj.)
- **Dobrovolnická služba**

Dle Zákona o dobrovolnické službě – všechny činnosti tímto zákonem upravené, tj. veškeré akreditované dobrovolnictví.

V praxi je pojem využíván jako souvislá činnost spojována především se zajištěním jednorázových akcí. Dle Zákona o dobrovolnictví se dělí na krátkodobou, která není vykonávána déle než 3 měsíce a dlouhodobou, jež zahrnuje především pomoc při uskutečňování humanitárních a rozvojových programů a je zajišťována hlavně mezinárodními dobrovolnickými organizacemi.

- **Dárcovství** – pojem znamenající poskytnutí peněžitých i nepeněžitých darů určených pro konkrétní osobu nebo účel, nebo pro zajištění veřejně prospěšného účelu prostřednictvím sbírek či nadací.

- **Altruismus** – *nesobecký způsob myšlení a cítění, nezištné jednání ve prospěch druhých jako mravní princip* (Nový akademický, 2011, s. 45)
- **Filantropie** – má kořeny v řeckém *filein* - milovat a *anthrópos* - člověk, znamená tedy - láska k člověku. Jedná se o *dobrovolné pomáhání sociálně slabým; lidumilnost, lidumilství, dobročinnost*. **Filantropismus** – *vychovatelský systém usilující o harmonický rozvoj zejména dětí z chudých vrstev, založený na některých nových metodách* (Slovník cizích slov, 1998, s.189). Zásadou filantropického přístupu dobrovolníka – mentora, je podmínka respektování práv a důstojnosti. „*není žádným “spasitelem“, který by měl dítě „pozvednout do lepšího světa“. Naopak má podporovat pozitivní vývoj dítěte, posilovat jej v rozvoji kulturní identity, v samostatnosti a samostatném rozhodování. Mentor podporuje, nemění.*“ (Broumovská, 2010, s.128)

Filantropie – *F. znamená humanisticky motivovanou dobročinnost, dávání peněz, zboží, času nebo úsilí pro podporu obecně prospěšného účelu, zpravidla v delším časovém horizontu a s jasně definovanými cíli. V obecnější poloze lze filantropii pojmout jako jakýkoli altruistický počín, který směřuje k podpoře dobra nebo zlepšování kvality života. Lidé, kteří jsou známi pro své filantropické počiny, se někdy nazývají filantropové.* (Filantropie. In: Wikipedie)

- **Charita** – slovo pocházející z latinského *charita* = láska. *Služba a pomoc poskytovaná bližnímu. Cílem charity je poskytnout člověku aspoň minimum potřebné v jeho fyzickém a duševním strádání.* (Sociologický slovník, 2007, s.101)
- **Partnerství – participace** – oficiální vztah mezi jednotlivci nebo skupinami s odsouhlasenými cíly, očekáváními a závazky (srov.: Vstupní texty, 2001, s. 13) Partnerství a participace mají k sobě velmi blízko, přesto je zde rozdíl. Partnerství je vzájemný vztah, participace je proces, společné vztažení se k nějakému celku. (srov.: Vstupní texty, 2001, s. 71)
- **Komunita** – *lidé, kteří žijí v geograficky definované oblasti mezi kterými existují vzájemné sociální vazby (ve smyslu příbuzenství, přátelství a známosti*

v geografické oblasti a také ve smyslu účasti na aktivitách komunity a některých formách ekonomické směny) a kteří jsou citově vázáni k sobě navzájem a k místu, kde žijí (pocit připoutání, identifikace a sounáležitosti k určitému místu, stejně tak respekt, závazky a kamarádství s ostatními obyvateli tohoto místa). (Vstupní texty, 2001, s.23)

- **Nestátní nezisková organizace (NNO)** – *je organizace nezřizovaná státem a na státu nezávislá, která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch.*

Nestátní nezisková organizace (NNO) není v České republice oficiální právní termín ani právní forma či status právnické osoby, ale jde o termín již do značné míry ustálený ve společensko-ekonomických textech, sebeoznačení organizací i praxi veřejné správy. Nestátními neziskovými organizacemi v České republice mohou být, pokud v nich nemá účast stát a nejsou na něm závislé, například:

- *občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb.,*
- *obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb.,*
- *nadace nebo nadační fond podle zákona č. 227/1997 Sb.*
- *registrovaná církev nebo náboženská společnost nebo jimi zřízená tzv. církevní právnická osoba podle zákona č. 3/2002 Sb.*

Doslovně vzato, nevládními neziskovými organizacemi jsou též některé veřejné subjekty zřizované územními samosprávnými celky, v České republice tedy kraji, obcemi nebo samosprávnými částmi obcí, ve formě příspěvkové organizace, veřejnoprávního sdružení, školské právnické osoby, neziskového zdravotnického zařízení apod. (Nestátní. In: Wikipedia)

- **Občanská společnost** – *mnohoznačný symbol zahrnující veškeré neziskové a nevládní organizace a organizované aktivity občanů nespojených s organizační strukturou státu nebo komerčními subjekty. Lze ji definovat také jako třetí sektor české společnosti. (srov.: Impuls, 2003, s.10)*

1.2 Druhy dobrovolnictví

Dobrovolnictví má mnoho forem a je možné jej členit z několika úhlů pohledu. Frič, Pospíšilová, 2010 uvádějí tři perspektivy zkoumání dobrovolnické participace.

První je **nezisková perspektiva**, kdy na dobrovolnictví je pohlíženo především jako na neplacenou práci pro neziskový sektor a veřejně prospěšné služby (sociální sféra, zdravotnictví, školství). Jedná se o pomoc v organizacích s pevně danou strukturou a profesionálním vedením. Tento náhled je upřednostňován odborníky z hlediska ekonomického a politického.

Dobrovolnictví vykonávané v této oblasti je určeno většinou konkrétním rozsahem či úkolem a pravidly. Dobrovolníci jsou smluvně vázáni, znají své povinnosti a práva. Mnohé neziskové organizace zajišťující služby především v sociální oblasti jsou na dobrovolné činnosti závislé. V této oblasti se nachází nejvíc dobrovolníků splňujících kritéria dle Zákona o dobrovolné službě.

Druhou perspektivou je **paradigma občanské společnosti**. Dobrovolnictví je zde formou občanské participace a zabývají se jím především malé neziskové organizace a aktivní jedinci s cílem zapojit se do veřejného života. Jedná se o náhled především politologický, psychologický a sociologický. Princip občanského zapojení společnost obohacuje o názorovou pluralitu, je zde však zároveň dílčí nebezpečí v prosazování individuálních či marginálních nebo extrémních zájmů.

Třetí je **perspektiva volnočasových aktivit**, která je nejvíc spjata s kolektivními vzorci a uplatňuje se zde nejvíc zapojených dobrovolníků. Tato sféra je zkoumána především z náhledu sociologie. V oblasti volnočasových aktivit se uplatňuje nejvíc dobrovolníků. Dobrovolníci zde spojují svou aktivitu projevovanou pomocí s uspokojením svých individuálních zájmů v oblastech sportu, kultury, společenského zapojení při organizování akcí pro veřejnost. Dobrovolníci v této oblasti jsou s NNO nejvíce svázáni formálně (jako členové těchto organizací), avšak svou dobrovolnou činnost vykonávají bez dalšího smluvního vztahu. (srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s. 13-14)

Tabulka 1: Struktura tří perspektiv nahlížení na fenomén dobrovolnictví

Dimenze	Perspektiva		
	Nezisková	Občanské společnosti	Volnočasová
1. Motivace	Altruistická – dobrovolnictví je darem, či pomocí pro méně šťastné	Komunitní, zakotvená ve sdílených potřebách nutnosti řešit společné problémy formou svépomoci a vzájemné pomoci	Entuziasmus, možnost získat kvalifikaci, najít sebevyjádření, uplatnit tvořivost
2. Oblasti působení	Široká škála oblastí s důrazem na oblast welfare služeb	Vzájemná podpora a kampaně i mimo welfare politiky – doprava, plánování, životní prostředí	Umění, kultura, sport a rekreace
3. Organizační kontext	Formálně strukturované, profesionalizované organizace	Asociace organizované dobrovolníky a svépomocné skupiny	Široký komplex organizací, který zahrnuje i malé komunity založené skupiny
4. Dobrovolnická role	Rekrutace pro specifickou roli pomocníka či doplňku placeného personálu	Člen asociace, který může plnit celou škálu rolí – od vůdčí až po operativní	Výkonný pracovník, praktik, účastník plus celá škála dalších rolí (trenér, manažer apod.)

Zdroj: Frič, Pospíšilová, 2010, s.14, převzato z Rochester et. al., 2010, 10-14, upraveno

Pokud bychom chtěli dle uvedeného členění rozdělit veškeré dobrovolnické aktivity, zjistíme, že jednotlivé činnosti se v mnoha ohledech překrývají. Jedná se o postupný vývoj a vnímání toho, co lze v dané době do dobrovolnictví zahrnout a co ne. Z pohledu přínosu pro komunitu není možné kteroukoliv sféru preferovat.

Historickým vývojem prochází dobrovolnictví také z pohledu formálního a neformálního zapojení dobrovolníků, kdy lze sledovat přechod od kolektivních vzorců dobrovolnictví ke vzorcům individuálním – reflexivním.

Tabulka 2: Konfigurace dimenzí kolektivního a reflexivního vzorce dobrovolnictví

	Kolektivní vzorec dobrovolnictví	Reflexivní vzorec dobrovolnictví
1. Styl dobrovolnické participace	Dlouhodobý, stabilní, spojený s členstvím v OOS ²	Krátkodobý, nestabilní, odpojený od členství v OOS
1. Motivace dobrovolníků	Normativní a altruistická	Egoistická až požitkářská
3. Sociální kapitál dobrovolníků	Převaha silných vazeb na komunitu, vysoká úroveň emocionálně podbarvených vazeb na členy organizace	Převaha slabých vazeb na komunitu, instrumentální vazby na členy organizace
4. Organizace dobrovolnictví	„Domácký“ řízené, hierarchicky uspořádané organizace	Vysoká míra profesionalizace dobrovolnických aktivit v organizaci
5. Kulturní rámec dobrovolnictví	Kolektivismus	Individualismus
6. Společenská hodnota a podpora dobrovolnictví	Reziduální přístup – kompenzační a komplementární pohled na dobrovolnictví	Emancipační přístup – dobrovolnictví jako preferovaná hodnota

Zdroj: Frič, Pospíšilová, 2010, s. 41

² Frič, Pospíšilová, 2010, ve své publikaci uvádějí zkratku **OOS** pro Organizaci občanské společnosti, v této dipl. práci je upřednostňováno NNO – nestátní nezisková organizace

1.2.1 Formální dobrovolnictví

Formální dobrovolnictví úzce souvisí se členstvím jednotlivých dobrovolníků v neziskových organizacích. Tento typ zapojení má v novodobé historii dlouhou tradici a má spojitost s rozvojem spolkových činností z počátku 20. stol., po organizačních změnách přes období socialismu až doposud. Formálním zapojením, tj. členstvím v jednotlivých organizacích, byl a je zajišťován jejich chod a činnost uvnitř i navenek. Týká se to především všech „starých“ organizací zaměřených na sport, kulturu, volnočasové aktivity (svazy myslivců, včelařů, zahrádkářů), ale také na humanitární pomoc (Červený kříž), Sborů dobrovolných hasičů a dalších. Nově sem patří především organizace zacílené na ochranu životního prostředí, sociální péči nebo vzdělávání.

Tabulka 3: Typologie neziskových organizací v ČR na základě kategorií ICNPO³

Zaměření:	Sledovaný zájem:	
	Vzájemně prospěšný	Obecně prospěšný
Servisní	1. Staré zájmové (servisní) <u>Vzájemně prospěšné</u> - sport - rekreace - komunitní rozvoj - zájmové spolky	2. Nové servisní <u>Obecně prospěšné</u> - sociální a zdravotní péče - vzdělávání - humanitární pomoc, charita
Advokační	3. Staré advokační <u>Vzájemně prospěšné</u> - odbory - zaměstnanecké svazy - profesní organizace (komory)	4. Nové advokační <u>Obecně prospěšné</u> - ochrana životního prostředí a práv zvířat - ochrana lidských práv - ochrana občanských práv (práv spotřebitelů, minorit)

Zdroj: Frič, Pospíšilová, 2010, s. 91, autor: Frič, 1998

Nejvíce členů - dobrovolníků mají „staré“ zájmové organizace. Dobrovolné aktivity členů těchto organizací vykazují jednoznačně kolektivní chování až

³ ICNPO – Mezinárodní klasifikace neziskových organizací

„nadšenectví“ pro společnou věc, které je mnohdy základem dalšího rozvoje činností. Tyto organizace jsou řízeny hierarchicky, od národní úrovně po lokální, a většinou dobře spolupracují s orgány ústřední státní správy i místních samospráv. Finanční podpora není vázána na předkládané projekty, ale poskytována na základě dokladovaného členství a organizovaných aktivit.

„Nové“ servisní organizace již při svém vzniku deklarují konkrétní obecný prospěch, nejčastěji v oblasti welfare služeb, lidských práv a životního prostředí. Struktura těchto organizací je většinou horizontální bez centrálního zastřešení. Představitelé těchto nových organizací své pozice hájí na úrovni Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. Finanční podporu získávají na základě předkládaných projektů grantovou formou a svou činnost zajišťují vícezdrojovým financováním. Nedílnou součástí jejich činnosti je participace ve veřejném sektoru a komunitě. Zapojují se do zpracovávání komunitních a strategických plánů v místě činnosti. Jejich činnost je zaměřená na řešení problémů a přináší nový vzorec dobrovolnictví. (srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s. 90-91)

Formálnímu dobrovolnictví se dle výzkumu Friče, Pospíšilové, 2010 věnuje 30% občanů od 15 let, z toho necelá pětina dobrovolníků pracuje pro více než jednu organizaci.⁴ Bere-li se v úvahu dobrovolnická angažovanost jednotlivců v různých organizacích, podíl dobrovolníků na jednotlivé typy organizací je následující:

- Staré zájmové (servisní) NNO: 81 % dobrovolníků, tj. 24% občanů
- Nové servisní NNO: 21 % dobrovolníků, tj. 6 % občanů
- Nové advokační NNO: 11 % dobrovolníků, tj. 3 % občanů
- Staré advokační NNO: 6 % dobrovolníků, tj. 2 % občanů

Nejvíce dobrovolníků pracuje v tzv. starých zájmových organizacích, jedná se o čtyři pětiny celkového počtu, přičemž dobrovolníci sami určili tu, která je pro ně prioritní. Jedna pětina pracuje prioritně v nových servisních organizacích, především v oblasti sociálních služeb a životního prostředí. 10 % dobrovolníků se ztotožnilo

---

⁴ Z důvodu vícečetného angažování se v organizacích je součet uvedených podílů vyšší než 100%.

s prioritou organizací zaměřených na obhajobu práv občanů a rozvojem občanské společnosti. (srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s. 74, 92)

1.2.2 Neformální dobrovolnictví

Řekneme-li sousedská výpomoc, ne každý vnímá tuto službu jako dobrovolnictví. Přesto je tato forma pomoci tou nezákladnější a je součástí lidské společnosti již od jejího vzniku. Solidarita a pomoc nejbližším bez nutnosti formálních vztahů nebo organizačního zastřešení rozvíjí komunitu na všech úrovních. Pomoc v nemoci, nákup seniorům, hlídání dětí, doučování, pomoc na stavbě, vyvenčení psa, posekání zahrady, vyzvednutí dítěte ze školky, zorganizování soutěží pro děti z ulice, výletu pro seniory, společná doprava, ale také pomoc s napsáním úředního dopisu, doprovod k lékaři nebo na úřad a mnoho jiných činností jsou základem neformálního dobrovolnictví. Patří sem také pomoc potřebnému člověku v nouzi, hladovému nebo jinak potřebnému. V České republice se dle Friče, Pospíšilové, 2010 věnuje této formě dobrovolnictví 38% občanů, přičemž 40% z nich se věnuje zároveň i dobrovolnictví formálnímu.

Astride Wenigerová – Noga ve svém příspěvku o dobrovolnictví v Kanadě který přednesla na Konferenci na téma dobrovolnictví, cituje mj. staříčkého souseda: „*Kdo pomáhá sousedovi, pomáhá sám sobě.*“ Dále uvádí: „*Nemyslete si, že je náš kraj pozemským rájem. Máme dost špatností mezi námi, drogy, alkohol i hádky. Máme i ty, co nechtějí pracovat. Ale převažující duch slušné občanské společnosti, založený na judeo-křesťanské víře a kultuře je stále s námi. A proto máme u nás tolik dobrovolníků...*“ (Kroměříž, 2011, s. 43)

Forma neformálního dobrovolnictví je významnou také proto, že jejím prostřednictvím se do občanské pomoci mohou zapojit také lidé bez nároků na odborné vzdělání, nezaměstnaní, najdou zde uplatnění lidé bez rozdílu věku. Významný prostor se tady otevírá pro nastávající seniory.

K tématu zapojení seniorů vystoupila na Konferenci v roce 2010 v rámci svého příspěvku „Dobrovolnictví – perspektiva pro rozvoj občanské společnosti“ socioložka Jiřina Šiklová: „*Dobrovolná, smysluplná, nikým neplacená činnost, kterou budeme hodnotit dle uspokojení potřeb blízkého člověka, ale i uspokojení vlastního, je třeba nadále nazývat prací. Počet lidí v jednotlivých věkových kohortách se nebude zvětšovat. Mezi ty, co již žijí, již nikdo nepřibude, nenarodí se v jejich věkové skupině. Rozdíly znalostí, ale i kulturní budou větší a větší mezi generacemi, a proto péči, pomoc, je třeba zprostředkovávat spíše na horizontální úrovni, než jenom vertikální. Co z toho vyplývá? Povzbuzovat lidi odcházející do důchodu, stárnoucí a staré, aby se stali dobrovolníky v péči a činnostech pro svoji věkovou skupinu. Tedy, aby jedni staří lidé pomáhali, dělali společníky dalším lidem ze své věkové skupiny. Nejen fyzicky jim pomáhali, ale pomohli jim pochopit určité změny, poradili, vyplnili za ně či s nimi různá hlášení, poradili na úřadech, doprovodili je do divadla, k lékaři, přečetli třeba jenom návod na krabičkách s léky či čistícími prostředky. Dělali to zadarmo a chápali to jako smysluplnou činnost, tedy práci, kterou společnost oceňuje. Za druhé, aby se nabídli jako pomocníci pro mladší generaci. ... Jasně nedostatkovým zbožím budou perspektivně vnučata, protože dětí se rodí méně. A protože se lidé často stěhují, také chybí a budou chybět v blízkosti i prarodiče. Přesto mezigenerační vztahy, věkově diferencované vztahy jsou důležité pro kohezi společnosti. ...Dobrovolnictví nemá být organizováno státem, není k tomu třeba dávat složité školení, kvalifikaci a centrální pojištění. V sousedských vztazích to taky nebylo, a přesto tato pomoc fungovala. Zkusme tedy sepsat seznam činností, forem pomoci druhým, tedy jakési „práce“ pro lidi v penzijním věku, které by dávali smysl jejich životu a nazývájme to důsledně prací. Dobrovolnou prací, která je „matkou pokroku“. Přestože hubujeme, tak jsme za posledních dvacet let přijali tolik změn, že toto se taky naučíme. Stačí dát impuls, podnět, psát a mluvit o tom a ono se to „samo rozjede“.*“ (Dobrovolnictví, 2010, s. 80-81)

Dárcovství je jednou z forem neformálního dobrovolnictví, je založeno na dobročinnosti. Darem může být finanční částka, ale také nepeněžitý dar. Nepeněžní dary jsou určeny především pro občany sociálně slabé či vyloučené, nebo postižené přírodními či jinými katastrofami. Dárcovství je pasivní forma pomoci, aktivně jako

dobrovolník se člověk může zapojit při pořádání veřejných sbírek, charitativních a benefičních akcí dobročinných bazarů a podobně.

Většinu aktivit spojených s dárcovstvím zaštiťují nadační fondy a organizace zaměřené na tento typ pomoci. Velkou roli sehrávají moderní metody zapojení, např. dárcovské SMS.

1.3 Nové formy v dobrovolnictví

Současně s rozvojem moderní společnosti, zvyšujícím se podílem vyššího dosaženého vzdělání a vědomostí jedinců, nároky lidí na efektivní využívání i volného času, snahou firem přiblížit se společnosti (komunitě) ve které realizují svou činnost a v poslední době snahou o dosažení principů udržitelného rozvoje, přicházejí také nové formy dobrovolnictví.

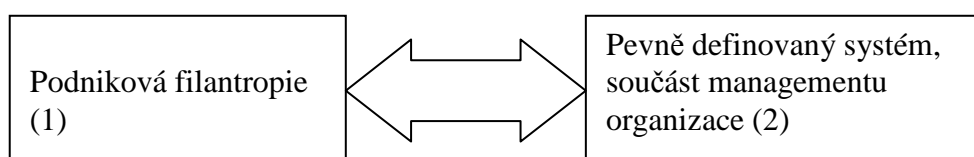
Jestliže vždy v historii byla dobrovolná pomoc bližnímu a dobrovolnictví odezvou na potřeby komunity a primárně šlo většinou o individuální rozhodnutí a aktivitu jedince, stává se dnes dobrovolnictví organizovanou činností s konkrétními nároky na profesionální zajištění. Management dobrovolnictví je téměř nezbytnou podmínkou účinné pomoci. Marketing dobrovolnictví společně s kvalitním PR jsou dnes součástí organizovaného dobrovolnictví. Platí zde, tak jako v jiných činnostech, že informační technologie komunikaci usnadňují, ale zároveň způsobují, že lidé mají k sobě víc a víc daleko. K nejlepším výsledkům je možné dojít pouze skloubením využití nových technologických možností a vkladem velké dávky lidství.

Dobrovolnou činnost podporují v současné době také různé formy dobrovolnictví podporovaného zaměstnavateli. Mnohé firmy umožňují svým zaměstnancům zúčastnit se např. firemních programů „Jeden den pro neziskovku“, „Rok jinak“, „Community Day“, „Give & Gain – Daruji & získám“. Slogan Evropského roku dobrovolnictví 2011 „Dobrovolníci mění svět“ tyto firmy vzaly společně se svými zaměstnanci za svůj.

1.3.1 Firemní dobrovolnictví

Firemní dobrovolnictví – Corporate volunteering je u nás novou formou vycházející z principů firemní filantropie. V 60. letech minulého století, především v USA, začaly velké korporace převádět část svých zisků na charitativní a jiné společenské účely (1). Postupně byl tento přístup rozšířen a zapracováván jako součást řízení firem (2) – CSR (Společenská odpovědnost organizací).

OBRÁZEK 1: DVA PŘÍSTUPY FIREMNÍHO DOBROVOLNICTVÍ

Zdroj: Prachař, 2008, s. 13

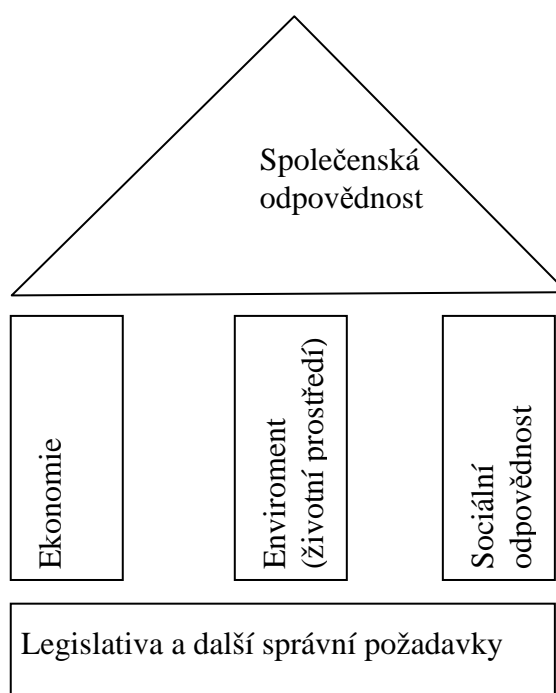
V rozvinutých zemích se jedná realizací firemního dobrovolnictví o velmi rozšířenou formu pomoci komerčního sektoru neziskovému, u nás jej zavádějí především velké nadnárodní korporace jako součást CSR a považují jej za důležitou součást firemní kultury. Mezi nejvýznamnější firmy patří především finanční instituce a firmy zaměřené na komunikační technologie: Česká spořitelna, ČSOB, GE Cupital Bank, Vodafone, T-Mobil, ČEZ, Dalkia, Veolia, KPMG, a další.

Princip (2) lze charakterizovat jako snahu o systematické **začlenění tří pilířů udržitelného rozvoje : ekonomického, environmentálního a sociálního** do systému řízení organizace. Dobrovolnými závazky pak překračují legislativní podmínky a požadavky. Filantropie je v tomto případě společensky nejviditelnějším znakem, další formy jsou postupně rozvíjeny. (Srov.: Prachař, 2008, s. 13-14) Jedná se o přidanou hodnotu, přínos komerční sféry společnosti. Cíle CSR jsou definovány v patnácti oblastech, jednou z nich je „*podpora dobrovolné práce zaměstnanců ve veřejných nebo společenských organizacích*“ (Prachař, 2008, s.23)

Firmy, které společensky odpovědné podnikání mají jako svou prioritu a sdílí vyrovnané hodnoty mezi společností a byznysem jsou sdruženy platformou „**Byznys pro společnost**“, která je členem CSR Europe.

„Platforma Byznys pro společnost sdružuje firmy, které jsou při podnikání citlivé ke svému okolí a podporují zdravý rozvoj lidí, jejichž životy ovlivňují. Členové Platformy věří, že tento přístup k podnikání dlouhodobě přispívá i k jejich prosperitě a úspěchu. Členské firmy uplatňují ve svém podnikání principy udržitelnosti a společenské odpovědnosti (CSR). Tyto zásady zahrnují etický přístup v řízení firem, respekt k potřebám společnosti, zaměstnanců, zákazníků, partnerů a šetrnost vůči životnímu prostředí. Platforma vytváří prostor pro spolupráci firem, sdílení zkušeností a pomáhá zavádět profesionální nástroje pro udržitelné podnikání.“ (O platformě. In: Byznys)

OBRÁZEK 2: TŘI PILÍŘE SPOLEČENSKÉ ODPOVĚDNOSTI FIREM

Zdroj: Prachař, 2008, s. 14

Význačným partnerem firem v jejich aktivitách je **Fórum dárců**. Jedná se o občanské sdružení, které svojí činností dlouhodobě úspěšně podporuje rozvoj filantropie v České republice. Členy Fóra dárců jsou významné nadace a nadační fondy a firemní dárci. Provozuje mimo jiné také systém dárcovských SMS. Poskytuje poradenské a konzultační služby v oblasti firemní filantropie (strategie, výběr vhodného veřejně prospěšného projektu), legislativních otázek spojených s filantropickými

aktivitami. (*Fórum dárců* [online]). V roce 2011 fungovalo v České republice dohromady 210 firemních nadací a fondů.

1.3.2 Virtuální dobrovolnictví

Virtuální dobrovolnictví je pevně spojeno s internetem a jako samostatná dobrovolná aktivita vzniklo nejdříve v USA a dalších rozvinutých zemích. V současné době má své nedílné místo i v České republice, kde také již většina NNO, nadací a jiných organizací vlastní své internetové stránky, jejichž prostřednictvím komunikuje s okolím. Dobrovolníci mohou být svou prací velkým přínosem právě při tvorbě webových stránek, při jejich aktualizacích, při administraci diskuzních fór, mohou být nápomocni při elektronické komunikaci zdravotně postiženým a v dalších činnostech.

Dobrovolnou aktivitou mohou při těchto činnostech přispět také odborníci jiných profesí než IT. Jedná se např. o právní poradenství, psychologickou pomoc, finanční poradenství a další v rámci služeb elektronického poradenství.

Samostatnou kapitolou je provoz internetových charitních sbírek, které mohou být buď součástí jednotlivých dobročinných kampaní nadací, nebo individuálním projektem zaměřeným na pomoc jednotlivci či organizaci.

Fondomat – nový způsob získávání finančních prostředků na projekty a aktivity především v oblasti kultury a společenských činností, ale také na charitativní projekty organizací i jednotlivců a jejich elektronického administrování a správy. Jedná se o internetový crowdfundingový program, který v Praze v roce 2011 založili Joe Wakeford a Conrad Watts. Internetový nástroj využívá všech současných prostředků, tj. možností oslovit donátory prostřednictvím sociálních sítí (Facebook, YouTube, Twitter aj.) a zároveň umožnit elektronickou sbírku darů a tím co nejvíc zjednodušit a zlevnit výběr peněz. Obdobné elektronické projekty vznikly jako první v USA.

Vzájemná komunikace prostřednictvím nových informačních technologií je dnes nezbytnou součástí téměř všech neziskových organizací a velmi zefektivňuje jak spolupráci s dobrovolníky, tak nabídku činností pro veřejnost.

1.3.3 Fundraising

Fundraising je systematická činnost, jejímž výsledkem je získání finančních či jiných prostředků na obecně prospěšnou činnost organizací nebo jednotlivců. Organizacemi bývají zpravidla nevládní neziskové organizace, rozpočtové nebo příspěvkové organizace (vzdělávací instituce, nemocnice, zařízení sociální péče atd.. Oslovenými dárci bývají jednotlivci (mecenáši nebo sponzoři), firmy, nadace, státní úřady, orgány místní nebo krajské (regionální) samosprávy, orgány EU. V rámci fundraisingu lze též pořádat benefiční akce, prodávat určité výrobky nebo služby nebo organizovat kluby přátel, jejichž členové pravidelně přispívají na činnost podporované organizace. (Zdroj: Fundraising. In: Wikipedia)

OBRÁZEK 3: CANISTERAPIE, DEN SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Zdroj: http://www.koprivnice.org/galery/main.php?g2_itemId=10637

Jako příklad přínosu fundraisingu pro další dobrovolné aktivity lze uvést např. jednu z činností o. s. Podané ruce - canisterapii, která by se bez zajištění finančních prostředků nutných k výcviku psů neobešla. Viz: <http://www.canisterapie.info/>.

1.4 Historie dobrovolnictví

Počátky dobrovolnictví jako formu vzájemné pomoci a podpory je možno vnímat současně s vývojem lidstva. Lidskou přirozeností je nestarat se jen sám o sebe, proto si lidé nejprve v rodině, v sousedství a pak v širší komunitě hledali a poskytovali pomoc. Charita a filantropie byla součástí kultur a náboženství. Ve starověku byla průlomem židovské tradice Evangelia, která sdělovala, že milosrdenství je univerzální a vztahuje se ke každému člověku. Křesťanská nauka káže konat dobro a milovat bližního svého.

Antické kořeny filantropie spočívají ve snaze o harmonii života, jsou vedeny ctí (ctihodností) a prozíravostí. Součástí této filantropie není jen problematika sociální, ale také kulturní a společenská. Hlavním záměrem je dobrý život.

Středověk byl význačný nabývajícím strukturou společnosti, a tím také institucí a církevních (charitativních) řádů. Pomoc chudým na svých panstvích poskytovala také šlechta, později se řemeslné cechy staraly o vdovy a sirotky svých zesnulých členů.

V reformačních zemích vedl způsob života ke zvýraznění významu obce. Specifická byla solidarita osadníků v Severní Americe, kdy byli v těžkých podmínkách odkázáni jeden na druhého. Tento silný historický základ vedl také k rozvoji dobrovolnictví v novodobých dějinách Ameriky až po současnost.

V období osvícenství dochází k významnému posunu ve vnímání filantropie. Péče o chudé se stává součástí správy státu a utváří se prostor pro filantropické aktivity významných společenských a kulturních osobností. Naši historii formovaly filantropické základy v různých oblastech: např. hrabě Špork v kulturní, hrabě Chotek v urbanistické a rozvojové, rod Schwarzenbergů, Buquoů a jiní v oblastech rozvoje venkova, sociální aj.

Změna přišla s rozvojem moderní industriální společnosti kumulováním kapitálu a změnou společenských systémů. Díky větší organizovanosti a lepší komunikaci vznikaly nové charitní instituce, např. Armáda spásy nebo YMCA. (srov: Vstupní texty, 2001, s. 51-53)

Velký rozvoj u nás zaznamenalo dobrovolnictví v období Národního obrození. Vznikaly vlastenecké spolky a nadace, díky široce organizovaným sbírkám bylo postaveno např. Národní divadlo. Filantropie se začala týkat širokého spektra dárců, včetně drobných. Se snahou o zavedení českého jazyka vznikaly především kulturní spolky (divadelní, pěvecké, čtenářské), ve kterých spousta dobrovolníků šířila hlavně jazykovou osvětu. V roce 1867 byl vydán spolkový zákon. Členství ve spolkové organizaci bylo považováno za čest.

1.4.1 Historie dobrovolnictví před 2. sv. válkou

Významným mezníkem byl pro naši republiku vznik samostatného Československa v roce 1918. S tímto obdobím souvisí také velký nárůst občanských aktivit a rozvoj občanské společnosti. Byly zakládány vzdělávací, kulturní, sportovní, humanitární a okrašlovací spolky. Na systém domovského práva k obci navazovala sociální péče a aktivity směřující k ochraně zdraví. Filantropie byla jednou z Masarykovských filozofických zásad. Mnohé z těchto aktivit jsou základem pro občanský sektor dodnes.

Tento úžasný prvorepublikový vývoj neziskového sektoru odpovídal úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi Evropy a USA. Násilně byl přerušen v roce 1939 německou okupací a druhou světovou válkou.

1.4.2 Období socialismu

Společenské poměry se po ukončení války, nástupu socialismu a diktátu komunistické strany radikálně změnily. Prvky občanské svobody byly potlačovány, tradice dobrovolnictví přerušena, činnost mnoha neziskových organizací postupně restrukturalizována a rušena (Orel, YMCA, Junák), a činnost církevních organizací po roce 1951 zcela utlumena. Majetek spolků a nadací byl konfiskován.

Zakládání dobrovolných organizací povoloval zákon z roku 1951, tyto nové organizace však musely zcela odpovídat zájmům komunistického vedení státu. „*Vztah*

komunistické strany k dobrovolnictví byl ambivalentní. Na jedné straně měla ze spontánních dobrovolných aktivit strach, protože by mohly ohrozit její dominantní postavení, ale na druhé straně je potřebovala, aby mohla řešit překérní situace nedostatkového, socialistického hospodářství a dokazovat legitimitu své vedoucí pozice ve společnosti.“ (Frič, Pospíšilová, 2010, s.42) Zrušené organizace byly nahrazovány novými, plnicími politické zadání (ČSTV, Československý svaz mládeže, Pionýr, ROH, Svazarm a další). Velké, hierarchicky uspořádané organizace byly sdruženy do jedné tzv. Národní fronty. Jejím prostřednictvím se veřejnost zapojovala do výstavby Socialistické společnosti.

„Dobrovolnictví bylo neodmyslitelnou součástí budovatelského nadšení na „velkých stavbách socialismu“ (železniční tratě, přehrady, fabriky). Účast občanů na „brigádách“ (dobrovolnických akcích) ve volném čase byla za socialismu masovým fenoménem. Jako příklad je možno uvést tzv. Akce “Z“, které hojně využívala každá obec a město. Písmeno “Z“ v názvu mělo znamenat zvelebování. (Frič, Pospíšilová, 2010, s.44) Účast na těchto aktivitách byla pro občany povinná a kontrolovaná a měla vliv na jejich další život, a to vlastní i celé rodiny (pracovní postup, umožnění studia dětí, získání bytu aj). Pro dobrovolné aktivity se vžil pojem „dobrovolně povinné“.

Budovatelské nadšení netrvalo věčně a procházelo několika vývojovými stádii:

- **Agitační stádium** – vzbuzení budovatelského nadšení v poválečném období především u mladých lidí, relativně dlouhé období skutečného zápalu lidí pro „dobrou věc“.
- **Represivní stádium** – nucení k dobrovolnictví pomocí vydírání a zastrašování, dobrovolnická aktivita se stává povinnou a ztrácí svůj autentický smysl, pojem dobrovolník je nahrazen pojmem brigádník.
- **Realistické stádium** – smysl dobrovolnické aktivity se zcela vytratil, vedení komunistické strany ztrácí kontrolu nad výkonem dobrovolnických - brigádnických aktivit NF, mnohdy dochází k simulaci aktivit. Činnost organizací je soustředěna hlavně na volnočasové aktivity, pro mnohé členy jde o pozitivní využívání volného času. Zaštítění organizací Národní fronty dovolovalo věnovat

se také dobrovolnickým aktivitám, s nimiž režim oficiálně nemohl souhlasit. (srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s.47, 54)

„Specifický model dobrovolnických organizací představovaly církevní a disidentské organizace (Charta 77 a další), v nichž se podle komunistické propagandy sdružovali otevření nepřátelé socialistického režimu. Jejich dobrovolnické aktivity měly často vysokou profesionální úroveň (např. VONS).“ (Frič, Pospíšilová, 2010, s.50)

1.4.3 Období po roce 1989

Po roce 1989 dochází s nástupem demokracie také k postupnému a intenzivnímu rozvoji neziskového sektoru. Do ČR přijíždějí s myšlenkami dobrovolnictví a aktivního zapojování veřejnosti do společnosti zahraniční dobrovolníci, především studenti. Finanční pomoc pro rozvoj těchto aktivit poskytují zahraniční nadace.

V návaznosti na prvorepublikové tradice dochází k rozvoji organizací za komunismu „umlčených“ (Skauti, Sokol, aj.). Vznikají nové organizace zaměřené na pomoc specifickým skupinám především v oblasti sociální a ekologické. S novou energií pokračují v činnosti organizace zaměřené na kolektivní volnočasové aktivity (hasiči, sportovci, zahrádkáři), které mají pořád nejvíce členů. Prostřednictvím těchto organizací *„komunitní dobrovolnictví tedy nejenže ustálo pád komunismu, ale v současnosti tvoří páteř dobrovolnictví v České republice“*. (Frič, Pospíšilová, 2010, s.62)

Velkou změnu ve vnímání dobrovolnictví znamenalo zřízení Národního dobrovolnického centra HESTIA v roce 1993 a připojení se k Mezinárodnímu roku dobrovolníků v roce 2001. Zlomové bylo přijetí Zákona o dobrovolnické službě v roce 2002. Platformou odborných názorů a rozvoje dobrovolnictví je každoroční pořádání Konferencí o dobrovolnictví v Kroměříži. Česká republika se aktivně zapojuje do mezinárodních projektů.

1.4.4 Historie občanské společnosti a dobrovolnictví v Kopřivnici

Spolková činnost a dobrovolnictví v Kopřivnici kopírovaly stav společnosti té dané doby. Na přelomu 19. a 20. století se vzedmula vlna filantropie a altruismu, „občanstvo“ se aktivizovalo ke společným činnostem ve prospěch místní obce.

V roce 1870 vznikl v Kopřivnici **čtenářský spolek**, který jako první začal budovat veřejně přístupnou **knihovnu**, po pěti letech však zanikl a jeho nástupcem se stal spolek Vlastimil, který zde působil do roku 1920, kdy knihovnu předal kopřivnickému Sokolu. Obecní knihovna v Kopřivnici zahájila činnost v únoru 1921 ve dvou místnostech hasičské zbrojnice. Základ tvořily knihovny Sokola a místních odborových organizací.

Významným krokem bylo založení **Sboru dobrovolných hasičů** v září 1884. Sbor měl 69 členů. První hasičská zbrojnice stála vedle továrny na hliněné zboží na pozemku darovaném hukvaldským panstvím. Slavnostní otevření proběhlo 15. června 1885 a toho dne byl také posvěcen spolkový prapor, darovaný kopřivnickými ženami.

OBRÁZEK 4: ZALOŽENÍ SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ V KOPŘIVNICI

Zdroj: <http://www.koprivnice.cz/mesto/historie/kalendarmestys/36.jpg>

V roce 1898 v Kopřivnici vzklíčil zájem o sokolské myšlenky, místní nadšenci se nejdříve přidali ke štramberské jednotě **Sokola**, v roce 1909 zřídili v Kopřivnici její pobočku. Aktivity vyvrcholily v lednu 1914 založením samostatné TJ Sokol.

OBRÁZEK 5: ZALOŽENÍ TJ SOKOL V KOPŘIVNICI

Zdroj: <http://www.koprivnice.cz/mesto/historie/kalendarmestys/4.jpg>

O filantropii místních rodáků a podnikatelů svědčí **stavba kostela**. O stavbě nového farního chrámu rozhodl obecní výbor v květnu 1891. Pozemek na stavbu věnovali manželé Jan a Rozálie Raškovi z č. 73, potřebné peníze vybrali mezi sebou občané a část darovala místní záložna a olomoucký arcibiskup. Stavební práce začaly v dubnu 1893 a do zimy toho roku byl nový kostel pod střechou.

V září 1907 byla za účasti 16 členů založena **tělocvičná jednota „Lasalle“**. Účelem bylo soustředit dělnictvo k tělesné a duševní výchově. Díky příspěvku odborové organizace dělníků bylo možné v krátké době zakoupit tělocvičné nářadí.

V roce 1917 vzniklo v Kopřivnici Národní **pomocné sdružení České srdce**, jehož úkolem bylo chránit obyvatelstvo strádající hladem. Jeho příjmy pocházely z darů, subvencí a zisků z kulturních akcí. Skladiště potravin bylo v domě Josefa Čapky č. 273. Nedlouho po vzniku republiky se situace zlepšila natolik, že se činnost omezila hlavně na stravování studentů. Spolek ukončil svou činnost 14. ledna 1920.

V roce 1919 byl v Kopřivnici založen prostřednictvím spolku České srdce **Červený kříž**, který od září 1920 začal fungovat samostatně. Činnost se v počátcích soustředila především na pořádání sbírek pro dobročinné účely, později se rozšířila o činnost propagační a zdravotní. V roce 1927 otevřel Červený kříž v Kopřivnici koupaliště.

V červnu 1921 byl v Kopřivnici založen **První oddíl Svazu junáků – skautů** republiky Československé. Hrou i prací se zde skauti snažili rozvíjet tělesné a duševní schopnosti mládeže.

OBRÁZEK 6: KOUPALIŠTĚ ČESKOSLOVENSKEHO ČESKÉHO KŘÍŽE

Zdroj: <http://www.koprivnice.cz/mesto/historie/kalendarmestys/12.jpg>

V srpnu 1915 byla v Kopřivnici založena **Tělocvičná jednota Orel**. Sídlila v katolickém domě, měla zde svou knihovnu a cvičilo se v malém sále a v zahradě. Jednota byla založena za účelem tělesné i mravní výchovy v křesťanském duchu. V době svého založení měla 40 členů, během první světové války byla její činnost ochromena, ale v roce 1919 se znovu obnovila.

Na výzvu Československé obce sokolské v Praze odjelo 19. listopadu 1918 čtyřicet **Sokolských dobrovolníků** bránit Slovensko proti Maďarům. Nedlouho poté se vypravila také další skupina, tvořená mimo jiné také dobrovolníky Dělnické tělocvičné jednoty.

Na počátku roku 1922 založily **dělnické organizace** v Kopřivnici družstvo „Lidový Dům“ a koupily hotel Morávia, ve kterém byl největší sál s jevištěm v Kopřivnici. Pořádaly se zde různé schůze a kulturní akce. Od dubna 1923 zde fungoval také biograf nazývaný Lido-Bio. Nebylo to však první promítání filmů v Kopřivnici, protože se již od roku 1913 promítalo v Závodním hotelu a od června 1922 promítali sokolové v restauraci u Heisigů.

V době Vánoc se v Kopřivnici pořádaly **kulturní akce** nazvané „Vánoční stromek“. Na programu byly koledy a scénky, které si připravily děti. **Výnos byl věnován ve prospěch chudé školní mládeže**. Děti obecných a mateřských škol dostávaly ovoce a drobné dárky, chudé děti dostávaly častokrát i oděv nebo obuv.

Dostupné informace svědčí také o filantropickém přístupu místních podnikatelů. Dne 2. prosince 1888 informoval Ignác Šustala, zakladatel výroby kočárů a vagonů v Kopřivnici, obecní představenstvo o založení **Nadace pro chudé** v Kopřivnici. Jejím účelem bylo podporovat chudé obyvatele, především však dělníky jeho továrny, kteří se stali neschopnými práce.

Zdroj historických pramenů podkapitoly 1.4.5: (Město Kopřivnice: Historický kalendář. [online])

Období socialismu bylo v Kopřivnici spjato s velkým rozvojem automobilové výroby, nárůstem obyvatelů a překotnou výstavbou bytů i občanské vybavenosti.

Pozitivní byl přínos s. p. TATRA jako většinového zaměstnavatele a také podporovatele volnočasových aktivit svých zaměstnanců. Činnost a zázemí mnoha sportovních klubů i kulturních aktivit byla štědře dotována. Spolkový život města odrážel celospolečenskou situaci, činnost volnočasových organizací byla zaštitěna a aktivizována Národní frontou a do určité míry koordinována především podnikovým výborem KSČ.

„Dobrovolně povinné“ zapojení občanů do budování města probíhalo nejintenzivněji v 60. a 70. letech. V rámci těchto aktivit se podařilo vybudovat např.:

- 1961 bylo v rámci **akce „Z“** postaveno koupaliště
- 1963 byl dokončen lyžařský vleč, délka 1200 m
- 1964 bylo pokračováno v rozšiřování koupaliště včetně oplocení lesa
- 1965 byla zahájena výstavba umělé ledové plochy
- 1965 byl slavnostně otevřen pavilon ZŠ Pionýrská (nyní ZŠ E. Zátopka) postavený občany v akci „Z“
- 1968 byla započata stavba tenisových kurtů
- Dále : byly stavěny kulturní domy v místních částech, obchody, organizována pomoc na stavbě Polikliniky, při budování sportovních hřišť a další.

V mnoha případech byly „dobrovolné“ pracovní aktivity organizovány přímo zaměstnavatelem. Ne vždy byly tyto činnosti vnímány účastníky negativně, mnozí „dobrovolníci“ je vnímali ne jako stranou řízené, ale hlavně společensky přínosné a dodnes, když o své pomoci mluví, tak s jistou hrdostí říkají: „dřív jsme postavili bazén, a co kdo udělá dnes“?

Samostatnou kapitolou bylo „zaměstnanecké dobrovolnictví“, tj. socialistické soutěžení o maximalizaci výkonu. Toto bylo zvláště odměňováno pochvalami, diplomy, plakety, ale také možností účasti zaměstnanců na rekreacích apod.

Po roce 1989 pokračovala většina volnočasových organizací ve svých činnostech, nově se rozvíjely organizace, jejichž činnost byla obdobím socialismu přerušena a zcela nově vznikaly především nové církevní organizace a organizace zaměřené na sociální služby.

1.5 Dobrovolnictví ve světě

Dobrovolnictví ve vyspělých zemích Evropy a v Americe kontinuálně pokračovalo v aktivitách z počátku 20. stol. Především ve Velké Británii a v USA je pomoc státu v té době zaměřena na nejnужnějši oblasti, případně na participaci s dobrovolnými organizacemi. Aktivita komunit a soběstačnost občanů jsou na velmi vysoké úrovni. Dobrovolnictví je zde organizováno na profesionální úrovni pomocí dobrovolnických center, která koordinují aktivity, proškoluji dobrovolníky i přijímající organizace, zprostředkovávají uzavírání smluv, oslovují donátory, komunikují s veřejností i veřejnou správou. Tento dobrovolnický management je zárukou kvality.

Jako příklad lze uvést přístup nemocnice v Bostonu. „*Tato nemocnice má 9–10 tis. zaměstnanců a spolupracuje s 1500 dobrovolníky, kteří nemocnici navštěvují na 2-3 hodiny týdně. Vyskytují se prakticky všude, základním pravidlem je, aby nenahrazovali práci zdravotníků. Dobrovolníci za svoji práci nedostávají zapláceno, ale úplně „zadarmo“ v nemocnici nejsou. Je třeba je vzdělávat a školit. Procházejí kurzy, v nichž se zjišťuje, co by chtěli dělat, ale současně se dozvídají, co dělat nesmějí, kde jsou jejich mantinely. Učí se komunikovat se zaměstnanci, s nemocnými a jejich rodinami. Vědí, že jejich hlavním cílem je zpříjemňovat a usnadňovat jim život, ale také ulehčovat práci sestřám.*“ (Tošner, Sozanská, 2006, s.130) „*Koordinace činnosti dobrovolníků také něco stojí, i když myšlenka celého dobrovolnického systému je, že např. práce několika desítek dobrovolníků vytvoří hodnoty, které mohou být srovnatelné s platem jejich koordinátora. .... Kdo jsou to za lidi, kteří zadarmo, ve svém volném čase, bez nároků na cokoli, obětavě slouží svému bližnímu? Je to 60% žen a 40% mužů. Jsou to studenti i lidé v důchodu. Nyní však roste i počet zaměstnaných mladých lidí, kteří si po práci chodí „zasloužit“ do nemocnice jenom pro potěchu svého srdce. Zájem dobrovolníků převyšuje kapacitní možnosti nemocnice. Proto musí být dobře organizováno, aby byl dokonale využit čas těchto lidí.*“ (tamtéž: s.131)

Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí – IAVE (International Assotiation for Volunteer Effort) byla založena v roce 1970 se záměrem řešit sociální a humanitární problémy. V asociaci je sdruženo 70 zemí, Česká republika je zde

zastoupena Národním dobrovolnickým centrem **HESTIA**. IAVE pořádá konference a koordinuje a podporuje činnost národních dobrovolnických center. V lednu 2001 byla na 16. světové konferenci dobrovolníků konané v Amsterdamu v Nizozemí schválena:

Všeobecná deklarace o dobrovolnictví

„Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny. V době globalizace a nepřetržitých změn se svět stále zmenšuje, je složitější a vzájemná závislost vzrůstá.

Dobrovolnictví, individuální nebo skupinová činnost, umožňuje:

- *udržovat a posilovat takové lidské hodnoty jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem*
- *aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit a růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál*
- *propojení navzdory rozdílům, které nás neustále rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud*

Na úsvitu nového tisíciletí se dobrovolnictví stalo nepostradatelným prvkem každé společnosti. Účinně a prakticky převádí deklaraci Spojených národů, kde se praví: „My, lid,“ máme moc změnit svět do běžného života.“ (Všeobecná deklarace, úvod)

Deklarace ve svém závěru vyzývá, aby bylo následující desetiletí vyhlášeno „Dekádou dobrovolníků a občanské společnosti“ a dobrovolníci a vedoucí představitelé ze všech oblastí na celém světě se partnersky spojili při propagování a podpoře účinného, všem přístupného dobrovolnictví, symbolu solidarity všech lidí a národů. K textu deklaráce se připojili i účastníci Konference pořádané k Mezinárodnímu roku dobrovolnictví v Kroměříži v roce 2001. V následujícím desetiletí ušlo dobrovolnictví v ČR velký kus cesty kupředu, což bylo prezentováno u příležitosti **Evropského roku dobrovolnictví 2011**.

1.5.1 Dobrovolnictví v partnerských zemích Kopřivnice

Kopřivnice má uzavřeny dlouholeté smlouvy o partnerství s pěti městy v zemích Evropy. Se všemi městy je udržován přátelský kontakt na oficiální úrovni a zároveň je partnerství příležitostí pro společné projekty na úrovni kulturních, sportovních a volnočasových aktivit a spolupráce organizací neziskového sektoru. Jedná se o města:

- Trappes, Francie, 29 tis. obyvatel, smlouva od roku 1968
- Zwönitz, Německo, 12 tis. obyvatel, smlouva od roku 1994
- Myszków, Polsko, 35 tis. obyvatel, smlouva od roku 1997
- Castiglione del Lago, Itálie, 14. tis. obyvatel, smlouva od roku 1997
- Congleton, Velká Británie, 22,5 tis. obyvatel, smlouva od roku 1998

OBRÁZEK 7: SETKÁNÍ ÚČASTNÍKŮ MEZINÁR. SEMINÁŘE „PARTNERSTVÍ V EVROPĚ“

Zdroj: http://www.koprivnice.org/gallery/main.php?g2_itemId=3476

Dobrovolnictví je v uvedených zemích na vysoké úrovni, některá dílčí témata již byla v minulosti diskutována a nyní se vytváří prostor pro další spolupráci.

Dobrovolnictví ve Francii

Ve Francii je terciální sektor významnou součástí ekonomiky a dobrovolníci jsou jeho důležitou součástí. 23% francouzské populace věnuje svůj volný čas neziskovým organizacím, a to průměrně 23 hodin v měsíci. Dobrovolníci tak odvedou 9,6% pracovního výkonu ve třetím sektoru, přičemž hlavními aktivitami jsou kultura a volný čas (46%), vzdělání a výzkum (8,9%), zdraví (3,4%), sociální služby (16,8%), životní prostředí (8,7%), rozvoj a starost o domácnost (4%), civilní a státní asociace (1,8%), mezinárodní aktivity (3%) a profesionální asociace a sdružení (6,6%). Nejvíce se tedy dobrovolníci angažují v prvních třech zmíněných, což je oblast sociální neboli práce pro obecné blaho (celkem 75%). (srov.: Volunteering, 2004, s. 75-109) Menší počet dobrovolníků v sociální péči je ovlivněn silnou pozicí státu v této oblasti.

Poslední výzkum provedený agenturou CNRS (Centre national de la recherche scientifique, Francouzské národní centrum pro vědecký výzkum) uvádí, že po celé Francii, kromě Korsiky, existuje okolo 880 tisíc dobrovolnických organizací, pro které pracuje celkem asi 11 milionů Francouzů (celková populace ve Francii 72 milionů). (srov.: tamtéž, s. 282)

Velké zkušenosti má Francie (a také město Trappes) s prací dobrovolníků v rámci sociálního začleňování imigrantů.

Dobrovolnictví v Německu

V Německu je dobrovolnictví na vysoké úrovni po stránce organizační, působí zde síť 100 dobrovolnických center a agentur. V současné době je diskutovaným problémem financování dobrovolnických center, která donedávna podporoval stát a také vládní návrh zatížit zprostředkování dobrovolné práce DPH. Největším zaměstnavatelem dobrovolníků v Německu je tradiční síť charit, skupiny dobrovolníků napojených na církve a jejich zařízení, kterých je v celém Německu 3500, mají více než 80 tis. členů. Dobrovolníci pracují nejvíc při integraci přistěhovalců, v zařízeních sociálních služeb včetně hospiců, ale také ve věznicích a jako pomocníci mediační služby.

Německo patří mezi neaktivnější v oblasti mezinárodní dobrovolnické služby, a to ať jako země vysílající, tak přijímající. (srov.: Tošner, Sozanská, 2006, s.26)

Dobrovolnictví v Polsku

V Polsku se dobrovolnictví věnuje asi 40 % populace a v roce 2002 zde bylo registrováno 45 tisíc nestátních dobrovolnických organizací. Od roku 2003 zde platí „Zákon o veřejně prospěšné činnosti a dobrovolnictví“, který je daleko obecnější než náš „Zákon o dobrovolnické službě“. Nejvyšší procento dobrovolníků 29,2%, se věnuje pomoci druhým 1 – 5 hodin ročně, 21,5% dobrovolníků odpracuje 16 – 50 hodin ročně, 20,5% odpracuje 5 – 16 hodin ročně. Shodně 1,1% je těch, kteří se dobrovolnické práci věnují více než 151 hodin a 500 hodin ročně. Nejvíce se Poláci angažují v práci pro obecné blaho (75,2%), dále v oblasti vzdělávání (7,7%), zdraví (2,4%), advokacie (14,4%) a ochrany životního prostředí (0,2%).

K hlavním důvodům pro dobrovolnictví uvádějí jednotlivci jako nejdůležitější v (83%) *„pomoc druhým v morální, náboženské nebo politické oblasti“*, (70,6%) *„protože mě to zajímá a dělá mi to dobře“*, (66,7%) *„když pomohu jinému, ostatní mi pak také pomůžou“*, (53,9%) *„nemohu odmítnout“*, (49,2%) *„chci se naučit něco nového“*.

Polská dobrovolnická uskupení aktivně spolupracují s jinými místními i zahraničními organizacemi. V oblasti výměny zkušeností a pořádání tréninkových kurzů fungují kooperační centra např. v Arménii nebo v Rusku, výměna dobrovolníků probíhá mezi organizacemi v Polsku, Německu, Španělsku, Irsku a Francii. (srov.: Volunteering, 2004, s. 186-218)

Dobrovolnictví v Itálii

V Itálii, stejně jako v ostatních zemích Evropy, je dobrovolnictví doménou především terciálního sektoru. Od padesátých do devadesátých let se zde dobrovolníci

uplatňovali především ve dvou hlavních oblastech, a to ve zdravotnictví a v práci pro obecný prospěch. Ve *Volunteering Across Europe* se uvádí, že v roce 2003 se věnovalo dobročinnosti 63 % občanů (3 315 300 z celkového počtu 5 250 900 obyvatel). Nejvíce pracovníků je organizovaných v různých spolcích, další pozici obsadila práce v oblasti kultury, sportu a volného času a teprve na dalších příčkách se umístila práce ve zdravotnictví a k obecnému prospěchu. Největší počet dobročinných organizací v Itálii funguje na provinční neboli oblastní úrovni, méně na úrovni regionu nebo jako státní instituce. Nejvíce je jich pak možné nalézt v severovýchodní části. (srov.: *Volunteering*, 2004, s. 252-285)

Dobrovolnictví ve Velké Británii

Velká Británie patří mezi země s nejdelší tradicí dobrovolnictví. Dobrovolná zde byla vždy i vojenská služba. Konzervativní tradice ostrovanů kladou důraz na soběstačnost občanů a komunit a ve státní péči ponechávají jen ty oblasti, kde je to nutné. (srov.: Tošner, Sozanská, 2006, s. 26)

Podle výsledků šetření z roku 2002 se ve Velké Británii věnovalo dobrovolnictví 27% obyvatel minimálně jednou měsíčně a 39% populace minimálně jednou ročně. Pracovalo zde 153 tisíc aktivních dobrovolnických organizací, přičemž v roce 1991 jich bylo 98 tisíc a v roce 1994 asi 120 tisíc. Dobrovolnictví je v Anglii většinou zaměřeno lokálně 82,1%, pouhých 9,5% celonárodně a 8,4% mezinárodně.

Geograficky 77% dobrovolnické práce probíhá v Anglii, 16% ve Skotsku, 5% ve Welsu a 2% v Severním Irsku. Pokud se ale vypočítají počty organizací a dobrovolníků v jednotlivých oblastech podle hustoty osídlení, vychází překvapivě nejvyšší výsledek právě v Severním Irsku, kde poměr dobrovolníků a ostatních obyvatel téměř dvojnásobný než v jiných oblastech.

V publikaci *Volunteering Across Europe* je zveřejněno vyhodnocení přístupu k dárcovství z roku 2003, kdy nejvíce příjmů 20,9% pocházelo z pouličních sbírek, 15,6% z podomních sbírek (door to door), 13,8% z tombol a loterií, 11,8% z charitního prodeje, 10,1% ze sbírek v kostelech, 7,9% ze sponzorství a další z podnikových nebo

klubových příspěvků, prodeje časopisů, prostřednictvím televizní a rádiové nebo telefonické propagace a jiné. V současnosti došlo k přesunu aktivit směrem k využití nových technologií (internet), přesto však jsou zde více než v jiných zemích zachovány i tradiční formy oslovování dárců. (srov.: Volunteering, 2004, s. 112-147)

Dobrovolnické aktivity jsou v Anglii podporovány také místními samosprávami a tato činnost je zde velmi ceněna. Velký podíl práce je odváděn v sociální oblasti. Dobrovolnictví je ve Velké Británii hodnoceno jako jedna z tradičních ctností. To je pravděpodobně také důvodem, že ve Velké Británii jsou v oblasti dobrovolnictví nejaktivnější skupinou občané ve věku mezi 46 až 65 lety, na rozdíl od České republiky, kde jsou to lidé do 29 let. (tamtéž, s. 248)

1.5.2 Mezinárodní dobrovolnictví

Na celosvětové úrovni existuje mnoho organizací spolupracujících na základě společných zájmů a cílů. Mezi nejznámější patří například mezinárodní Červený kříž, Červený půlměsíc, ekologické hnutí Greenpeace, a také organizace, které pojí společné náboženské přesvědčení. *„Dobrovolnictví je zde prostředkem, jež slouží k realizování záměrů a poslání těchto organizací.“* (Tošner, Sozanská, 2006, s. 27) Dále zde existuje mnoho takových, které se profesionálně věnují dobrovolnictví na celosvětové nebo mezinárodní úrovni.

Nejvýznamnější je **Mezinárodní organizace pro dobrovolnické úsilí – IAVE**, (založena 1970), zaměřená na propagaci a podporu dobrovolnictví. Organizaci řídí rada složená z 25 zemí (pouze 4 evropské). Podporuje vytváření národních a lokálních center, má status konzultanta při OSN. Na evropské úrovni byla v roce 1972 založena asociace **AVE**, která je součástí IAVE. ČR je členem těchto mezinárodních organizací.

„Mezinárodní dobrovolnictví je specifickým typem spojeným s mezinárodní spoluprací a multikulturním vzděláváním. Z tohoto důvodu tyto aktivity nelze jednoznačně oddělit od ostatních kategorií, protože i v zahraničí můžete pracovat na projektu, který se bude věnovat práci s postiženými dětmi, opravovat historickou

památku či pomáhat připravovat umělecký festival pro děti z dětských domovů. Dnes vyráží do světa zhruba 1,100 českých dobrovolníků a v Česku pracuje na oplátku asi 600 dobrovolníků zahraničních.

Dobrovolnické pobyty v zahraničí lze dělit podle délky pobytu na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Krátkodobé pobyty, tzv. “workcamps”, patří mezi dlouhodobě nejoblíbenější především mezi mladými lidmi, kteří jich využívají zvláště v období letních měsíců. Jedná se totiž o zajímavou kombinaci cestování, smysluplné práce a poznávání nových lidí z různých koutů světa.

*Mezi největší organizace organizující workcamps v České republice i zahraničí patří **INEX - Sdružení dobrovolných aktivit**.*

*Střednědobé a dlouhodobé pobyty jsou většinou od dvou měsíců do jednoho roku (v některých případech i déle). Jedná se o dlouhodobější spolupráci s místní komunitou na řešení určitého problému. Specifickým typem dlouhodobého dobrovolnictví je **Evropská dobrovolná služba**, která je orientována na mladé Evropany do 30 let a slouží k budování interkulturního povědomí současné generace. V České republice se Evropské dobrovolné službě věnuje přes 90 organizací.“ (Dobrovolník: Mezinárodní [online])*

1.6 Trendy a dynamika dobrovolnictví

Při plánování rozvoje dobrovolnictví a jeho podpory je nutné znát stávající trendy v této oblasti a přizpůsobit se vývoji a dynamičnosti dobrovolnictví. V úvahu je třeba brát také vlivy celospolečenské, lokální a individuální.

Mezi celospolečenské vlivy je u nás, oproti tradičním demokraciím, nutné zařazovat stále překonávající vnímání této problematiky z období socialismu a následné společenské změny. „*V postojích obyvatel ČR k dobrovolnictví jsou ještě stále zřetelně vidět stopy, které po sobě zanechal státní paternalismus a ideologizace dobročinnosti socialistického režimu. Většina obyvatel se domnívá, že dobrovolnictví je jakousi chatrnou náhražkou za selhávající státní intervencionismus anebo za neschopnou veřejnou správu. Podle 70% dotázaných by dobrovolníků nebylo zapotřebí, kdyby si stát plnil svoje povinnosti. Tři čtvrtiny (76%) dotázaných se shodly na názoru, že dobrovolníci mnoho nezmohou a problémy měst a obcí by měly řešit úřady.*“ (Tošner, Sozanská, 2006, s.51). Tomuto vnímání dobrovolnictví odpovídá velké zapojení lidí do tradičních organizací, zaměřených hlavně na sportovní, kulturní a volnočasové aktivity, ale jen postupné zapojování se do nových, především welfare organizací. V této oblasti lidé (občané) stále očekávají uspokojení svých potřeb především prostřednictvím sociálních služeb organizovaných veřejnou správou a jistoty „sociálního státu“.

Dobrovolníci a hlavně potenciální dobrovolníci, kteří se pro své dobrovolnické aktivity rozhodují nově, očekávají od organizací, pro které pracují, otevřenost, tvořivost, vstřícnost a zároveň profesionální chování. Očekávají čím dál víc, že činnost vykonávaná dobrovolně bude mít stejnou profesionální úroveň, jaká se očekává od zaměstnanců, ale navíc je bude uspokojovat z lidské stránky. Snaží se uplatnit své znalosti včetně profesních „pro dobrou věc“. Zapojení se do dobrovolnických činností je také cestou k navázání nových kontaktů, vztahů a přátelství, získání poznatků z nového prostředí. S pocitem, že to, co se dělá dobrovolně, musí člověka i bavit nebo jinak uspokojovat, jsou noví dobrovolníci otevřeni dávat i přijímat.

1.6.1 Trendy a vlivy z individuálního pohledu dobrovolníka a organizace

Problematikou vývoje vlivů na oblast dobrovolnictví se ve svém díle zabývají Elisha Evans a Joe Saxton, z jejichž práce čerpají také Frič, Pospíšilová, 2010. Je uváděno **devět klíčových trendů z individuálního pohledu dobrovolníka**, které určují ráz dobrovolnictví v 21. století:

- Nárůst tzv. znalostních (brain) dobrovolníků na úkor manuálních (brawn). Dobrovolníci jsou kvalifikovanější, práci si vybírají také s ohledem na to, aby splnila jejich očekávání, dobrovolně pracují i s pocitem pro sebe.
- Vzestup věcně stimulovaných (cause-driven) dobrovolníků oproti časově stimulovaným (time-driven). Angažují se pro určitou konkrétní věc. Začínají se podobat placeným zaměstnancům s tím rozdílem, že nedostávají mzdu.
- Roste potřeba profesionalizovaného dobrovolnického managementu.
- Zvětšuje se role dobrovolnictví jako komunitního sociálního kapitálu (dobrovolnictví lidi spojuje).
- Nárůst mladých „aktivistů“ a pokles mladých dobrovolníků. Proaktivní nakládání s časem energií, ne „pouhý dobrovolník“.
- Nárůst firemních dobrovolníků s cílem kolektivního hledání nových zkušeností a zapojení do komunity.
- Závislost dobrovolnictví na životní dráze.
- Nastupující „produktizace“ dobrovolnictví. NNO mají z dobrovolnictví učinit součást marketingové strategie s přesným definováním potřeb a cílů.

Kromě individuálního pohledu uvádějí Švand a Saxton (in Frič, Pospíšilová, 2010) také **šest globálních trendů s významovými, organizačními a komunitními prvky**:

- Časový stres. Požadavek na dobrovolnické organizace, aby přizpůsobily příležitosti časovým možnostem dobrovolníků.
- Geografická variabilita definice a hodnoty dobrovolnictví. Pojem dobrovolnictví nesmí být frází s širokou škálou významů.
- Koncentrování dobrovolnických programů na extrémní demografické křivky.

- Pluralizace přístupů k rekrutaci, zapojování a managementu dobrovolníků. Důležitost angažování lidí ze všech sektorů společnosti včetně minorit a marginalizovaných skupin.
- Rozeznávání role a důležitosti reciprocity, komunity, solidarity a občanství. Hodnota dobrovolnictví přesahuje akt pomoci, odhad pomoci musí vzít v úvahu také dopad na komunitu a roli dobrovolnictví v rozvoji solidarity a občanství.
- Role informačních technologií. Síťování na internetu, sociální propojení, on-line dobrovolnický servis.

(srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s.21-23)

1.6.2 Společenské vlivy na dobrovolnictví

Změny v přístupu k dobrovolnictví musí reflektovat také **změny ve společnosti** obecně. Jedná se především o kulturu a sociální vztahy. Dopady nových modernizačních trendů na dobrovolnictví jsou širokospektrální. Evans a Saxton zohledňují jako nejdůležitější:

- Změny ve struktuře rodiny (méně dětí) a poměrů v domácnosti (nárůst jedno a dvoučlenných domácností) směrem k izolaci.
- Růst vzdělání (zvyšování podílu VŠ) a oddalování finanční samostatnosti lidí. Specifický segment mladé populace ve společnosti.
- Stárnutí populace, adaptace trhu a společenských institucí na tento jev.
- Vysoká úroveň bohatství v nejširších vrstvách populace.
- Nárůst možností výběru napříč všemi aspekty společnosti jako důsledek konkurence, deregulace a využívání nových technologií.
- Vznik nových způsobů života spojených s revolucí v informační a komunikační oblasti.
- Vysoké a stále rostoucí nároky občanů vzhledem k délce a způsobu využívání volného času.

(srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s.31)

1.7 Motivace k dobrovolnictví

Původ slova motivace nalezneme v latinském movere – hýbati, pohybovati. *„Motivace je proces řídící síly odpovědné za zahájení, usměrňování, udržování a energetizaci zacíleného chování. Síly mohou být fyziologické, jako je hlad, žízeň, sex, sebezáchova, nebo psychologické, jako je touha uspět a potřeba někam patřit.“* (Hartl, 2004, s.141)

„Pojem motivace je souhrnný pojem, kterého se v posledních letech používá pro pojmy jako cit, volní zážitky, pud, potřeby apod. Zkoumání v této oblasti se zabývá pohnutkami lidského chování. Pro variabilitu chování existují různá vysvětlení, a tím také různé motivační koncepty. V behaviorismu je pro chování určujícím prvkem zpevnění (odměna), která následuje po reakci, a nikoliv motivace předcházející reakci.“ (Fürst, 1997, s.109)

Nalezení motivu k rozvoji dobrovolnictví v dané komunitě lze hledat především v pohledu sociologickém. Ten vychází z předpokladu, že motivace k dobrovolnické práci je podmíněna sociálně, tj. pro vysvětlení motivace dobrovolníků není důležité jací lidé jsou, ale v jaké sociální situaci se nacházejí. (srov.: dle Dekker, Halman in. Frič, Pospíšilová, 2010, s.105)

Psychologický přístup vyzdvihuje roli altruistické osobnosti. I zde však bývá čistá nezištnost často zpochybňována otázkou: „Je možné, aby altruista za svou dobročinnost skutečně nic nedostával?“ Dobrovolníci jsou sice dodavatelé, ale také příjemci benefitů své dobrovolnické participace. Díky dobrovolnické práci lze získat vhodnou kvalifikaci, respekt lidí, nebo se seznámit s novými přáteli. I dobrý pocit ze smysluplné práce ve prospěch druhých nebo celé komunity je vlastně zisk. Jedná se o motivaci „vnitřním pocitem uspokojení“ nad tím, že jsou altruisté. (Srov.: Frič, Pospíšilová, 2010, s.108)

„Nejdůležitější roli motivátora dobrovolnické participace v sociálním kontextu hraje komunita. Generuje příležitost pro dobrovolnictví, vytváří klima důvěry, svépomoci. Produkuje kolektivní identitu, která její nositele stimuluje k obětování se ve prospěch celku. ... Dobrovolníci vidí v dobrovolnické participaci příležitost zařadit

se do společnost (vyhnout se vyloučení), pobývat s přáteli či s potenciálními partnery. Motivace dobrovolně participovat na aktivitách komunity je také otázkou společenského prestiže, pověsti (respektu) v komunitě, ale i společenské seberealizace, sebeúcty. ... Jeden z nejdůležitějších motivů k dobrovolnické práci je přímá žádost od členů OOS nebo známých a přátel, kterým dotyčný důvěřuje. Komunitní dobrovolnictví je založeno na dlouhodobém sdílení společné identity a osudu, malé sociální distanci a silných sociálních vazbách mezi členy, pocitech sounáležitosti, na morálních závazcích a povinnostech chránit ideály a identitu vlastní komunity. ... Perspektiva komunitního dobrovolnictví také do popředí vyzvedá aspekt dobrovolnictví jako volnočasové aktivity, která dobrovolníkovi přináší potěšení z interakce s lidmi, které má rád. Jde o aktivity zaměřené na pomoc jiným, jež si člověk vybírá proto, že mu přinášejí užitek. Dobrovolnictví se stává otázkou životního stylu, rekreace a relaxace. Představuje únik od stresu běžného občanského, profesionálního a rodinného života. (Frič, Pospíšilová, 2010, s.109-110, dle Stebbins)

Motivací mladých lidí (středoškoláků) k dobrovolnictví se zabýval Výzkum „Mladí lidé a dobrovolnictví v oblasti péče o přírodu ...“, z jehož závěrečné zprávy vyplývá generační názor: „Dobrovolnictví má současným mladým lidem v České republice co nabídnout. Z jejich pohledu je na něm nejvíce láká zisk nových vědomostí a zkušeností. V tom se projevuje odlišnost porevoluční generace oproti generacím předcházejícím. Mám-li dobrovolničit, musí mi to dát víc, než jen dobrý pocit. Musí mě to vybavit zkušenostmi, které mohou zvýšit moji cenu na dravém trhu práce. (Blaha, 2010, s.42) Právě generaci mladých lidí je třeba nabízet takové možnosti uplatnění, aby měli oprávněný pocit, že své schopnosti úročí dvakrát. Jednou pro sebe, ale zároveň také pro lidi, se kterými sdílejí prostor a životní příležitost.

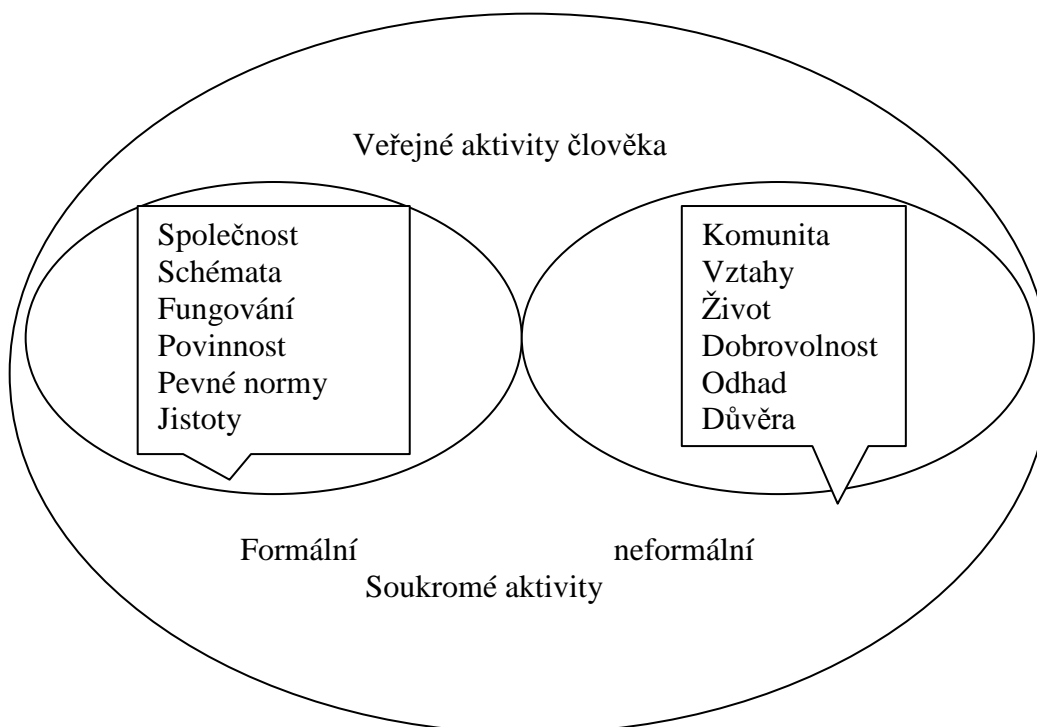
2. SPOLEČNOST A DOBROVOLNICTVÍ

„Lhostejnost k druhým a lhostejnost k osudu celku je přesně tím, co otevírá dveře zlu.“

Václav Havel

Společnost je možno chápat jako obecný systém lidského soužití, souhrn sdílených hodnot, zájmů a vlastností, zajišťujících zázemí svým členům v celé jejich diverzitě. Lidskou potřebu někam patřit pak lépe vyjadřuje slovo **komunita**. „*Komunita je pocit sounáležitosti jejích členů, zájem členů jeden o druhého a o celou skupinu a společná víra, že potřeby členů komunity budou naplněny skrze jejich pospolitost*“. (McMillan a Chavis in Vstupní texty, 2001, s. 24) Pro život člověka v dané společnosti je významné, aby jeho aktivity ve veřejném prostoru zahrnovaly jak pevné, občanské formy, tak měkké, komunitní prvky, kam zařazujeme také dobrovolnictví. (srov.: Štogr, 2001, s.142)

OBRÁZEK 8: VYVÁŽENÝ KOMUNITNÍ PŘÍSTUP

Zdroj: Vstupní texty, 2001, s.36

„V dobrovolnické činnosti se lidé učí jednat. Organizovat, formulovat a prosazovat svoje skupinové zájmy, prostě stávají se občany a občas právě proto ohrožují demokracii „zdola“. Může být však demokracie jako systém ohrožena zdola, tedy od lidí či lidu? To je nonsens, neboli nesmysl, neboť demokracie je vláda lidu, pro lid a lidem, jak říká definice, takže naučí-li se lidé sami sobě vládnout, je to jen potvrzení a prohloubení demokracie. Demokracii NNO neohrožují, ale vytvářejí. (J.Šiklová, Dobrovolnictví, 2011, s.19)

2.1 Město jako komunita

*„Komunita ve vazbě na význam původního latinského slova *communitas* znamená lidské společenství, společnost, společenský smysl, vlídnost, laskavost, **obec**. Lidské společenství se rodí z každodennosti, kdy se lidé setkávají a oslovují se Já a Ty. A právě od kvality našich vztahů, od toho, jak dokážeme být k sobě citliví, respektovat druhého a nést spoluzodpovědnost, se odvíjí fungování naší obce, naší komunity. (Vstupní texty, 2001, s.26)*

Místní (lokální) filantropie vychází z přesvědčení, že:

- mnoho problémů je řešitelných v rovině osobních vztahů v místě (komunitě)
- takové řešení je zároveň nejlepší prevencí
- pokud problémy překročí možnosti dobrovolné, neformální pomoci druhému, je to právě komunita, ve které lze daný problém nejlépe a nejefektivněji řešit
- pokud je komunita schopna vytvářet dostatečné zázemí pro řešení problémů svých a svých členů, zvyšuje to její sebevědomí
- je-li komunita navyklá řešit vlastní problémy, reaguje na nově vzniklý problém sama tím, že rychle vytváří sama nové zdroje k jeho řešení
- projev místní filantropie podporuje sounáležitost, příslušnost k místu, odpovědnost, zpětně vede k vytváření vzájemných pozitivních vztahů

- projev místní filantropie napomáhá zesílení pocitu odpovědnosti za danou komunitu ze strany bohatších jednotlivců, posiluje to jejich společenské postavení

Místní komunita nemusí být „filantropicky soběstačná“ a je důležité snažit se získávat prostředky „zvenku“, které mohou významně doplňovat potenciál komunity a zlepšovat celkové možnosti filantropické činnosti. (srov: Vstupní texty, 2001, s.63)

2.1.1 Neziskový sektor

Počátky vzniku organizovaného neziskového sektoru souvisí se zásadním zlomem v možnostech prožívání volného času, který přinesla mechanizace práce na konci 19. a počátku 20. století. Současně se zkracováním pracovní doby (z původních 14 – 16 hodin zkrácena na 8 – 10 hodin) a rozvojem spolkové činnosti vzniká mnoho neziskových organizací, které přes mnohonásobné změny ve společnosti rozvíjejí svou činnost dodnes. Na tyto tradice navazují nové neziskové organizace s ohledem na stávající potřeby. Příznačné pro tyto organizace je jejich flexibilita, pružnost, kreativita a schopnost reagovat na lokální potřeby dříve, než státní sektor.

V materiálu Rady vlády pro neziskové organizace (stálý iniciativní a poradní orgán vlády), který si nechala zpracovat v roce 2003 se uvádí: *„Neziskový sektor tvoří organizace, které jsou založené na jiných motivech, než je ekonomický zisk, a veškeré případné zisky vkládají zpět do činnosti organizace. NNO jsou autonomní vůči státu a existují téměř ve všech oblastech lidské činnosti. Do neziskového sektoru patří například subjekty poskytující veřejné služby, subjekty pracující pro své členy, subjekty financující činnosti ostatních apod. NNO pracují v mnoha veřejně prospěšných oblastech, jako jsou sociální služby, péče o zdravotně postižené, řešení sociálních patologií, ochrana životního prostředí, kultura a ochrana kulturních památek nebo sport a rozvoj komunitního života. Různorodost je hlavním rysem a silnou stránkou tohoto sektoru, s nímž se obvykle také spojuje řada přínosů pro demokratickou společnost.“*

Z hlediska zaměření lze rozdělit NNO na dva ideální typy – **veřejně prospěšné** a **vzájemně prospěšné**. *Vzájemně prospěšné organizace jsou typicky členské organizace a sledují především zájmy a prospěch svých členů, veřejně prospěšné organizace se zabývají především veřejně prospěšnou činností. V realitě se oba typy činnosti do značné míry prolínají, často i v rámci jedné konkrétní organizace. Přesné odlišení vzájemné a veřejné prospěšnosti je v praxi obtížné. Definice veřejně prospěšných organizací je politické rozhodnutí, svázané s podporou určitého typu NNO.*

Definice veřejné prospěšnosti je v ČR diskutována mnoho let, ale přesto je význam pojmu veřejná prospěšnost dosud nejednoznačný (narozdíl od Polska nebo Maďarska). Zákony uvádějí a v lepším případě definují výčet činností veřejnou prospěšnost v termínech „veřejně prospěšná činnost“, „veřejně prospěšný účel“, „obecně prospěšný cíl“ apod. – např. zmínka v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, kde z titulu blíže nedefinované veřejné prospěšnosti je garantováno osvobození od daní. (Vajdová, 2004)

Na základě ICNPO (Mezinárodní klasifikace neziskových organizací) přijala Česká republika členění, které umožňuje mezinárodní srovnání NNO a zároveň respektuje strukturu českého neziskového sektoru.

Tabulka 4: Klasifikace ICNPO

Klasifikace ICNPO - International Classification of Non Profit Organisations	
Původní anglický originál	Český doslovný překlad
1. Culture and recreation <ul style="list-style-type: none"> • Culture and arts • Sports • Other recreatino and social clubs 	1. Kultura a rekreace <ul style="list-style-type: none"> • Kultura a umění • Sport • Ost. rekreace a společenské kluby
2. Education and research <ul style="list-style-type: none"> • Primary and secondary education • Higher education • Other education • Research 	2. Vzdělávání a výzkum <ul style="list-style-type: none"> • Základní a střední vzdělávání • Vyšší a VŠ vzdělávání • Ostatní vzdělávání • Výzkum
3. Health <ul style="list-style-type: none"> • Hospitále and rehabilitation • Nursing homes • Mental health and crisis intervent. • Other health services 	3. Zdraví <ul style="list-style-type: none"> • Nemocnice a rehabilitaca • Zařízení s pečovatelskou službou • Duševní zdraví a kriz. intervence • Ostatní zdravotní služby

4. Social services <ul style="list-style-type: none"> • Social services • Emergency and relief • Income support and maintenance 	4. Sociální služby <ul style="list-style-type: none"> • Sociální služby • Pomoc při katastrof.a nenad.situac. • Finanční a materiální výpomoc
5. Enviroment <ul style="list-style-type: none"> • Enviroment • Snímal protection 	5. Životní prostředí <ul style="list-style-type: none"> • Životní prostředí • Ochrana zvířat
6. Development and housing <ul style="list-style-type: none"> • Economic, social and community development • Housing • Employment and training 	6. Rozvoj a bydlení <ul style="list-style-type: none"> • Hospodářský, komunitní a sociální rozvoj • Bydlení • Zaměstnanost a přípr. na zaměstn.
7. Law, advocacy and politics <ul style="list-style-type: none"> • Civic and advocacy • Law and legal services • Politoval organizations 	7. Právo, prosazování zájmů a politika <ul style="list-style-type: none"> • Prosazování a obhajoba zájmů • Právo a právní služby • Politické organizace
8. Philanthropic intermediaries and voluntarism promotion <ul style="list-style-type: none"> • Grant-making Foundations • Other philanthropic intermediaries and voluntarism promotion 	8. Zprostředkování dobročinnosti a podpora dobrovolnictví <ul style="list-style-type: none"> • Grantové nadace • Ostatní zprostředkování dobročin. a podpora dobrovolnictví
9. International <ul style="list-style-type: none"> • International activities 	9. Mezinárodní činnosti <ul style="list-style-type: none"> • Mezinárodní činnosti
10. Religion <ul style="list-style-type: none"> • Religious congregations and associations 	10. Náboženství <ul style="list-style-type: none"> • Církvě a náboženské společnosti
11. Business and professional associations, unions <ul style="list-style-type: none"> • Business associations • Labour unions 	11. Hospodářská a profesní sdružení, odbory <ul style="list-style-type: none"> • Hospodářské svazy • Profesní sdružení a komory • Odbory
12. Not elsewhere classified <ul style="list-style-type: none"> • Not elsewhere classified 	12. Činnosti jinde neuvedené <ul style="list-style-type: none"> • Činnosti jinde neuvedené

Zdroj:

Práce odvedená neziskovým sektorem prostřednictvím členů organizací je nemalým finančním přínosem pro celou společnost. V současné době neexistuje souhrnný přehled o hodnotě odvedené práce, ale např. jen ČRDM (Česká rada dětí a mládeže) vykazuje za sdružené organizace věnující se cílové skupině dětí a mládeže podíl dobrovolné práce v roce 2010 v hodnotě 892 466 tis. Kč⁵. „Tato práce je odevzdána dětem a potažmo celé společnosti. Z její podstaty vyplývá, že práce je sice

⁵ Jedná se o údaj vycházející z průměrné mzdy 137,58 Kč/hod, vycházející z měsíční mzdy v oblasti vzdělávání

odvedena, ale nikým nehrazena“. (Černý, 2011, s.23) Hodnota dobrovolné práce je nevyčíslenou, ale nezanedbatelnou částí HDP.

V souvislosti s nárůstem „volného času“ lidí a ubýváním pracovních příležitostí v komerční sféře lze předpokládat, že i u nás bude do budoucna neziskový sektor zaměstnávat čím dál víc lidí. Tomuto předpokladu odpovídá také narůstající potřeba profesionálního vedení organizací a jejich důležitost pro společnost a uplatňování se na trhu tak, jako je tomu v zemích s nepřerušenu dobrovolnickou integritou.

OBRÁZEK 8: PODÍL NEZISKOVÉHO SEKTORU NA CELKOVÉ ZAMĚSTNANOSTI (EKVIVALENT PLNÝCH PRACOVNÍCH ÚVAZKŮ)

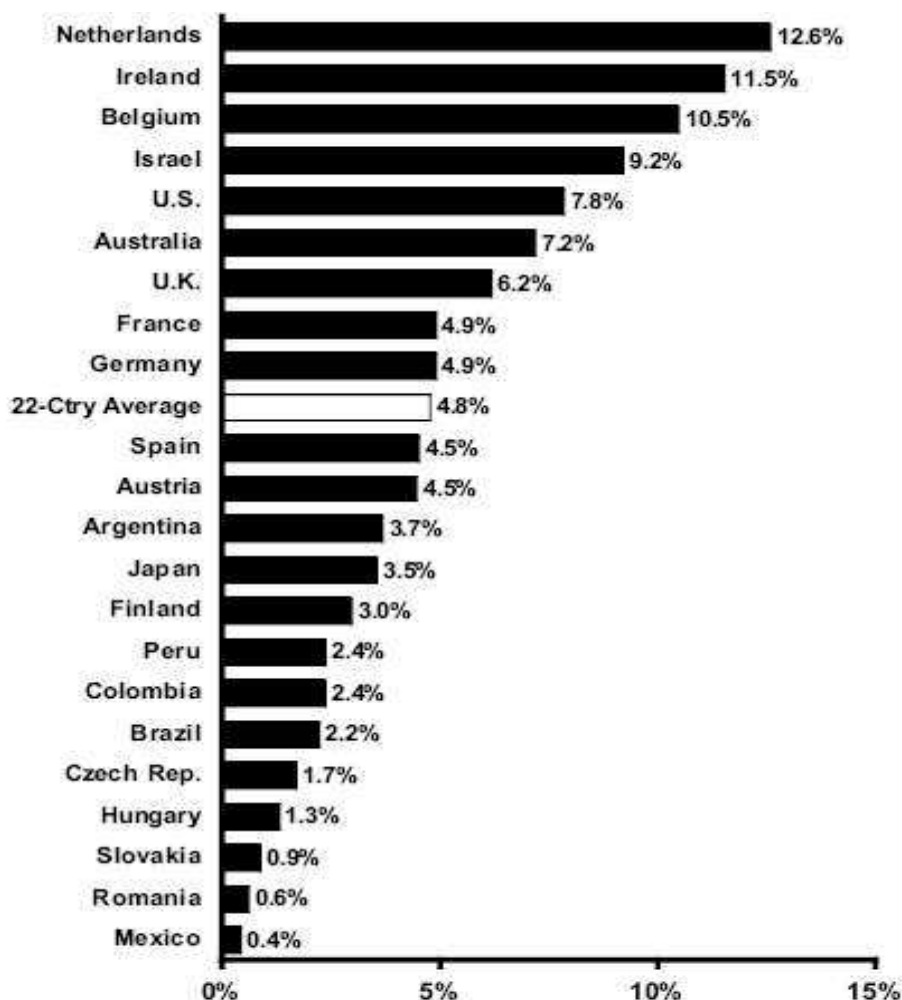

Figure 1.5 Nonprofit share of total paid employment, by country, 1995

Source: The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project

Zdroj: Vajdová, 2004

2.1.2 Občanská společnost - zapojování veřejnosti

Nezbytným předpokladem pro vytváření a rozvoj občanské společnosti po roce 1990 u nás byla nutnost přijetí nových forem oslovování a zapojování veřejnosti. Neziskové organizace, které překonaly toto období, byly zaměřeny na své interní potřeby, jejich činnost byla vymezena např. sportovními nebo kulturními zájmy a na překonávání změn. Oblast svých zájmů významně nepřekračovaly a nečiní tak většinou dodnes. Nově vzniklé aktivní organizace si již kromě vnímání své výlučnosti začínaly být vědomy také své role ve veřejném prostoru. V prvních fázích tohoto období však bylo spíše výjimkou, došlo-li k provázání činností neziskového sektoru, samosprávy a místních podnikatelů. V tomto procesu byly české společnosti nápomocny zahraniční nadace, které svou podporu směřovaly právě k „posilování demokracie a vytváření občanské společnosti“.

„Komunita není subjektem, není spravována žádným kompetentním orgánem. Subjekty, které jsou založeny s cílem podporovat a rozvíjet komunity, se především zaměřují na vytváření neformálních struktur, řeší problematiku, které se prostřednictvím formalizovaných nástrojů veřejné správy řeší jen obtížně, málo efektivně nebo bez zapojení širší veřejnosti. Jde o to zapojovat do existujících struktur a procesů co nejširší okruhy lidí, vytvářet prostor pro formulaci jejich názorů. Vždy by však činnost komunitních subjektů měla úzce navazovat na činnost veřejné správy.“ (Štogr, 2001, s.24)

Zabývá-li se tato práce tématem dobrovolnictví a jeho rozvojem, je důležité uvést, že také dobrovolné zapojování lidí – jednotlivců do plánovacích a rozhodovacích procesů obce je toho významnou součástí. K překročení hranice dochází, jestliže občan, či organizace působí jako iniciátor změny ve prospěch celé komunity.

Jednou z mezinárodních zkušeností, které byly do našeho prostředí implantovány, byla Lokální (v našem prostředí Místní) agenda 21. Jedná se o „komunitní“ přístup při řešení trvale udržitelného rozvoje v místních podmínkách, v obci, městě nebo regionu. Udržitelný rozvoj je chápán jako rozvoj ekonomický (šetrný k životnímu prostředí), ale také sociální a kulturní s ohledem na naše potomky a příští generace. Lokální agenda 21 vychází z přesvědčení, že trvale udržitelného rozvoje komunity lze dosáhnout pouze ve spolupráci se všemi jejími složkami. (srov.: Štogr, 2001, 24-25)

2.2 Charakteristika města Kopřivnice

Novodobá historie města Kopřivnice je nerozlučně spjata s automobilovým průmyslem, který zde má stoletou tradici. S rozvojem automobilky TATRA se v poválečném období rozvíjelo i město. Nárůst obyvatel byl v období největšího rozvoje téměř trojnásobný, z 6 000 v roce 1950 na 21 500 v roce 1990. K 31. 12. 2011 má Kopřivnice 23 232 obyvatel. Potřebám automobilky a nárůstu obyvatel se přizpůsobilo i samotné město svou bytovou výstavbou a související infrastrukturou. Z uvedených údajů vyplývá, že složení obyvatel je poplatné době. Mnoho lidí se sem přistěhovalo za prací a nemá zde své rodinné kořeny a vazby. Proto je obtížné navazovat na historické tradice.

Geograficky je Kopřivnice umístěna v malebném podhůří Beskyd, což ovlivňuje možnost využívání volného času jak obyvatel, tak návštěvníků města. Kopřivnici tvoří samotné Město Kopřivnice a místní části Lubina, Vlčovice a Mniší.

Kopřivnice je městem moderním, a i přes stávající ústup dominantního postavení automobilky TATRA, je stále městem průmyslovým. Většina mezinárodních firem, které zde nově začaly podnikat, je zaměřeno také na automobilový průmysl.

Podkladem k dalšímu rozvoji města je **„Strategický plán rozvoje města Kopřivnice na období 2007 – 2022“**. *„Všemi kapitolami plánu se prolíná skutečnost, že město Kopřivnice vychází – jako člen asociace Národní síť Zdravých měst ČR (NSZM)⁶ – z principu udržitelného rozvoje. Jeho uplatňování není, na rozdíl od historicky chybného chápání, pouze záležitostí životního prostředí, ale také (ne-li především) součástí zbývajících dvou pilířů sociálního a ekonomického rozvoje. Komunitní Plán Zdraví a kvality života Kopřivnice se stal jedním z podkladů pro tvorbu strategického plánu stejně jako další koncepce a studie zpracované pro město Kopřivnici. Atributy Zdravého města, jako již zmíněné komunitní plánování a dále ex-ante projednávání dokumentů s veřejností, zlepšení informovanosti apod., se staly také základem pro proces zpracování strategického plánu. Zapojením soukromého sektoru, neziskových a ostatních veřejných institucí a samozřejmě i veřejnosti ve městě*

---

⁶ Řádným členem asociace Národní síť Zdravých měst je od 1.1.2004

se podařilo rozšířit a navázat nové partnerství a zlepšit spolupráci nejen při hledání shody na tom, co je pro město nejdůležitější při vypracování strategie, ale zejména při následné realizaci konkrétních aktivit a projektů tohoto strategického plánu“. (Strategický, 2007)

Komunikace samosprávy s veřejností a projednávání všech důležitých záměrů je součástí nastaveného způsobu práce radnice, která usiluje o zapojení občanů, neziskového i podnikatelského sektoru do připravovaných aktivit a projektů města ve všech jeho fázích (plánování, průběh, vyhodnocení).

OBRÁZEK 9: ZAPOJOVÁNÍ VEŘEJNOSTI: VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ TÉMA - OVZDUŠÍ

Zdroj: http://www.koprivnice.org/gallery/main.php?g2_itemId=10863

Problémy, které ovlivňují život ve městě souvisí s problémy ve společnosti obecně. K datu 31.12.2011 činila nezaměstnanost 8,4 %. Počet občanů hlášených na adrese ohlašovny byl 1 084. Počet občanů starších 65 let žijících v Kopřivnici byl 2 733. Celkem se v roce 2011 narodilo 227 dětí a počet zápisů o určení otcovství činil 102, což ukazuje na rostoucí trend rození dětí mimo manželství. Tyto trendy dávají prostor k aktivitám nejen veřejné správě, ale také podnikatelskému a neziskovému sektoru.

2.2.2 Nestátní neziskové organizace v místě

Neziskový sektor má své kořeny v Kopřivnici částečně v období počátku 20. stol. (viz kapitola 1.4.5), později byl velmi ovlivněn obdobím socialistického rozvoje, kdy především automobilka TATRA finančně podporovala organizace zaměřené na sport a kulturu včetně podpory potřebné infrastruktury. V současné době se město potýká s omezenými finančními prostředky nutnými k rekonstrukcím mnoha sportovišť.

Podpora neziskových organizací probíhá především formou pravidelně vypisovaných dotačních programů. Pro rok 2012 jsou to následující:

- Podpora sociálních služeb a služeb v sociální a zdravotní oblasti.
- Program na podporu kultury a osvětové činnosti.
- Program na podporu mládeže, tělovýchovy a sportu.
- Program podpory aktivit v oblasti mezinárodních vztahů.
- Program Zdravé město Kopřivnice.
- Den Země 2011 / 2012 (přecházející – dvouletý).

Dále je nabízena pomoc v oblasti propagace, marketingu, koordinace akcí a aktivit, poskytnutí prostor za zvýhodněných podmínek, předávání informací, vzdělávání a zapojení se do společných projektů.

K datu 31. 12. 2011 je při Ministerstvu vnitra registrováno celkem 91 občanských sdružení se sídlem v Kopřivnici. Dále jsou v místě 2 obecně prospěšné společnosti, 11 příspěvkových organizací zřizovaných městem, 8 organizačních složek města (včetně SDH) a 3 příspěvkové organizace, jejichž zřizovatelem je Moravskoslezský kraj. Oblast zdravotnictví je ve městě zajišťována soukromým zdravotnickým zařízením (a.s.) a dobrovolnictví v něm funguje na základě Dobrovolnické smlouvy. Politické organizace, hospodářské svazy a odborové organizace nebyly vzhledem k tématu diplomové práce zjišťovány.

Tabulka 4: Přehled NNO v Kopřivnici dle způsobu zřízení a klasifikace ICNPO

	Občanská sdružení	Obecně prosp. spol.	Příspěvk. organizace	Organizač. složky	Církev, nábož. spol.	
1. Kultura	9	1	1	2	-	13
Sport	36	-	1	-	-	37
Volný čas	18	-	1	-	-	19
2. Vzdělávání	7	-	7	-	-	14
3. Zdraví	-	-	-	-	-	
4. Soc. služby	5	1	1	1	-	8
Pomoc při katastrofách	-	-	-	5	-	5
5. Životní prostředí	4	-	-	-	-	4
6. Rozvoj a bydlení	8	-	-	-	-	8
7. Právo, Prosazování zájmů, Politické org.	4	-	-	-	-	4
8. Dobrovolnictví	-	-	-	-	-	
9. Mezinár.činnosti	-	-	-	-	-	
10. Náboženství	-	-	-	-	5	5
11.Hospodářská sdružení, odbory	-	-	-	-	-	
	91	2	11	8	5	117

Největší počet NNO je v oblasti sportu, kam také směřuje největší finanční podpora města, následují další volnočasové aktivity a kultura.

Narůstající je počet neziskových organizací zajišťujících sociální služby. Tyto organizace se věnují hlavně osobám ohroženým sociálním vyloučením. V rámci nastavené spolupráce lze uvést například „Komunitní plánování sociálních služeb“, kterého se zúčastní jak zástupci města (jako zadavatel služeb), tak zástupci NNO (jako poskytovatelé) a také občané (v roli klientů – odběratelů). Díky této spolupráci lze pružně reagovat na aktuální potřeby jak občanů, tak také na podněty služby poskytujících organizací.

2.2.3 MA 21

„Místní Agenda 21 vychází z mezinárodního dokumentu OSN, nazvaného Agenda 21, který byl přijat na summitu OSN v Rio de Janeiro v roce 1992. Jedná se o globální strategický a akční plán světového společenství, který stanoví konkrétní kroky směrem k udržitelnému rozvoji. A právě tento dokument obsahuje základní vymezení toho, oč v MA21 jde především. Kapitola 28 Agendy 21 říká: „Velké množství problémů a řešení obsažených v Agendě 21 má své kořeny na úrovni místních aktivit; participace a spolupráce místních úřadů bude proto faktorem určujícím úspěšnost realizace jejich cílů.“ (Kašpar, 2006, s. 5)

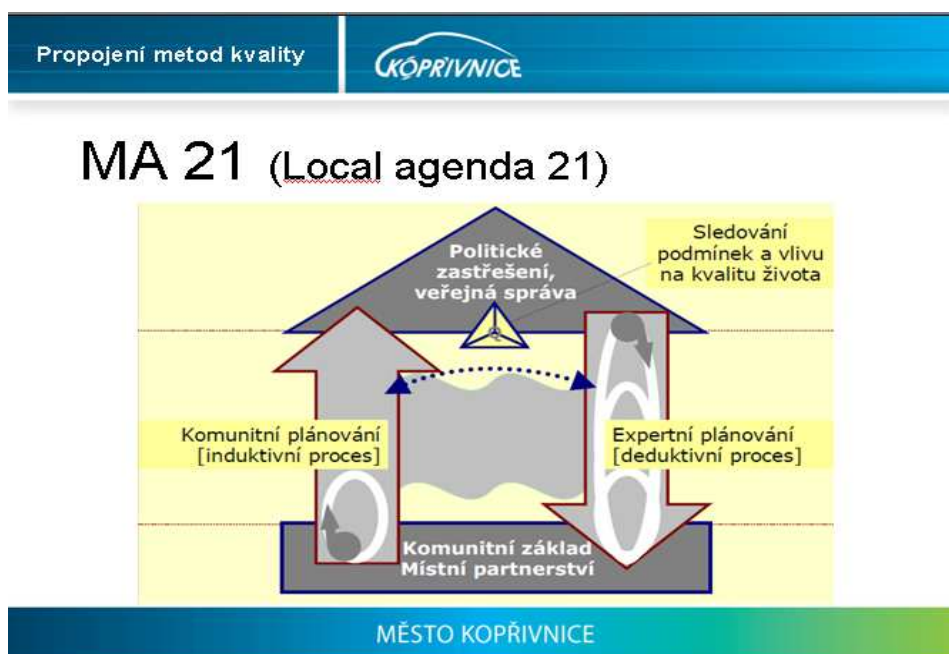
První informace o místní Agendě 21 jako cestě k udržitelnému rozvoji měst přivezli do Kopřivnice koncem 90. let zástupci neziskových organizací ze zahraničí. Dobrovolnice Michaela Tucker z US Peace Corps pracovala v Kopřivnici dva roky. Za pomoci zahraničních partnerů proběhla v roce 2000 Konference k udržitelnému rozvoji, pořádaná společně s partnerským městem Congleton Borough Council.

Počátek konkrétních aktivit souvisejících s místní Agendou 21 byl v polovině roku 2003. V únoru 2005 byl hotov první **„Plán zdraví“**, kdy **„po více jak roce dobrovolné práce v Kopřivnici vznikl komunitní plán, který v sobě zahrnuje záměry a cíle, které odráží místní potřeby a které vzešly z dohody i z požadavků místních organizací a veřejnosti. Plán byl vytvořen na základě sledování tří základních principů EU – participace, partnerství a subsidiarity, které lze shrnout pod pojem „kooperativní plánování zdola“**. Tímto Kopřivnice naplňuje rovněž doporučení pro činnost místních úřadů obsažené v programu OSN Agenda 21 a v programu WHO Zdraví. Systém strategického plánování v Kopřivnici byl tímto doplněn o principy, které jsou v současné době doceňovány a vyžadovány institucemi na národní a mezinárodní úrovni – zejména pak při získávání dotací a grantů. Pokud bude Plán zdraví oficiálně přijat jako jeden ze strategických dokumentů města, mohou se od něj dále odvíjet nejen aktivity města, ale i místních organizací, které v rámci života v Kopřivnici hrají svou neodmyslitelnou roli. (Kopřivnice: Zdravé město. [online]). Plán zdraví byl orgány města schválen dle návrhu a Kopřivnice se v roce 2004 zavázala dostát závazkům

Projekt Zdravé město a MA21. Tím se otevřela nová cesta mezi radnicí a veřejností, byly nastaveny nové způsoby spolupráce.

V současné době je MA21 jednou z uznávaných zastřešujících metod kvality ve veřejné správě a Kopřivnice dosahuje na národní úrovni vynikajících výsledků, mimo jiné právě pro dobře nastavenou komunikaci s veřejností. Místní neziskové organizace spolupracují s městem na mnoha aktivitách a osvětových kampaních (Den Země, Den bez úrazů, Evropský týden mobility, Dny zdraví a další). Tato spolupráce je platformou pro plánování dalšího rozvoje města. (Viz kapitola 2.2, zpracování Strategického plánu). Každoročně je organizováno Fórum zdravého města – 10 P, na kterém je s pomocí občanů a zástupců neziskového sektoru i firem definováno 10 problémů či příležitostí města. Probíhají veřejná setkání a kulaté stoly na aktuální témata. Neziskovým organizacím je nabízena pomoc při zpracování projektů: *„Nejste si jisti zda Váš záměr vyhovuje podmínkám některého z programů (jak vyhlášeného městem Kopřivnice, nebo jakýmkoliv dalším)? Kontaktujte nás. Nabízíme Vám tímto odbornou konzultační pomoc při zpracovávání žádosti o dotaci.“* (web města).

OBRÁZEK 10: SCHÉMA – MA21 V KOPŘIVNICI

Zdroj: interní materiály MA21 města Kopřivnice, upraveno dle schématu „Místní systém Projektu Zdravé město, obec, region“, model uplatnění místní Agendy 21, který získal ocenění „Světový projekt EXPO 2000“

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem této diplomové práce je **navrhnout způsob podpory a rozvoje dobrovolnictví na území města Kopřivnice** a to z pozice města. Podpora dobrovolnictví by se měla v první řadě týkat již existujících organizací a jejich činnosti a dále reflektovat současné potřeby městské komunity.

Podporou dobrovolnictví je v této diplomové práci myšlena konkrétní dobrovolná práce – vykonávaná činnost. Není sem zahrnuta podpora dobrovolného zapojování se občanů či organizací do chodu města a uplatňování jejich práv. Pro tyto potřeby jsou v dané municipalitě nastaveny možnosti viz kapitola 2.2 a 2.2.3.

Za účelem zpracování návrhu podpory byl proveden **průzkum** stávajícího stavu vykonávané dobrovolné práce v neziskových organizacích působících na území města. Zjišťovány byly také budoucí potřeby organizací týkající se počtu dobrovolníků, přínos dobrovolníků pro jednotlivé organizace a jejich nahraditelnost. Pro tento průzkum byla zvolena forma dotazníku.

Dotazník jako forma sběru dat byl zvolen z důvodu možnosti oslovení různě zaměřených organizací a získání jejich odpovědí v relativně krátkém časovém úseku. Tato metoda, zařazována do tzv. subjektivních metod, dává možnost, aby respondenti v části polootevřených a otevřených otázek subjektivně ovlivnili svou odpověď. Tím lze dosáhnout, i za cenu složitějšího vyhodnocení, širší názorové škály odpovědí.

Návrh podpory bude zpracován na teoretickém základě Friče a Pospíšilové (2010), kteří v roce 2009 provedli jako součást své práce rozsáhlý kvantitativní výzkum s tématem „Jaké je současné české dobrovolnictví“.

Výsledky vlastního průzkumu budou shrnuty prostřednictvím jedné z nejužívanějších analytických technik **SWOT⁷ analýzou**, s jejíž pomocí budou identifikovány silné a slabé stránky rozvoje dobrovolnictví v Kopřivnici a definovány

---

⁷ Strengths – silné, Weaknesses – slabé, Opportunities – příležitosti, Threats – hrozby

příležitosti a ohrožení. Tato metoda byla navržena v 60. letech 20. st. a je využívána především v oblasti marketingu a při strategickém řízení firem a organizací. Je jí také možno využít pro jednotlivé projektové záměry. SWOT analýzou jsou definovány vnitřní faktory (silné a slabé stránky) ovlivňující činnost organizace, nebo daného projektu a hledány jeho vnější faktory (příležitosti a hrozby). Na základě jejího zpracování bude definován návrh opatření.

3.1 Výzkumný soubor

Průzkum byl zaměřen na nestátní neziskové organizace v Kopřivnici, jejichž činnost je soustředěna v oblastech kultury, sportu, volného času, vzdělávání, zdraví, sociálních služeb a životního prostředí. Vzhledem k cíli práce nebyly osloveny organizace politické, náboženské⁸, odborové a hospodářské. NNO zaměřené na podporu a organizaci dobrovolnictví a mezinárodní na aktivity v místě nejsou.

Dotazníkem bylo osloveno celkem 69 neziskových organizací, které v předchozím období různými formami spolupracovaly s městem a u nichž byl předpoklad využívání práce dobrovolníků. Vráceno bylo 53 vyplněných dotazníků, což je celkem 77%.

Největší počet oslovených NNO se zaměřuje na oblast sportu, následuje oblast sociálních služeb a organizace činné v kultuře. V kategorii sociálních služeb bylo osloveno celkem 13 organizací, což je o pět více než je v Kopřivnici registrováno. Jedná se o NNO registrované jinde, ale v Kopřivnici aktivně činné. Návratnost dotazníků dle jednotlivých kategorií činnosti shrnuje tabulka č. 5.

---

⁸ Dotazována byla Charita Kopřivnice, účelové zařízení římskokatolické církve – tato byla zařazena vzhledem k vykonávaným aktivitám do oblasti sociální

3.2 Vlastní průzkum

Dotazník použitý k získání podkladů této práce byl vytvořen autorkou a obsahoval celkem 21 otázek, z nichž polovinu tvořily otázky otevřené.

Dotazníkové šetření probíhalo v měsíci lednu 2012 elektronickou formou. Před samotným rozesláním dotazníků proběhlo u několika respondentů ověření správného porozumění dotazovanému tématu a případné vysvětlení jak pojem „dobrovolnictví“ správně chápat. Vzhledem ke značným rozdílům vnímání toho, co je a není dobrovolná činnost, byl dotazník doplněn kromě definice dobrovolnictví také o příklady dobrovolných činností v rámci neziskového sektoru.

Během vyhodnocování dotazníků bylo zjištěno, že pojem dobrovolnictví je stále vnímán nejednotně, proto by jeho osvětlení mělo být součástí celkového řešení.

Po rozeslání dotazníků byl na zpracování odpovědí určen čas 10 dnů. V daném termínu odpověděla cca polovina dotazovaných organizací. Po opakované žádosti bylo vráceno celkem 53 vyplněných dotazníků. Odpovědi na dotazník nereflektovaly hlavně organizace, které dobrovolníky ke své činnosti nevyužívají, přestože by to v rámci jejich fungování bylo jistým přínosem. Získaná data se tedy vztahují pouze ke skupině aktivně zúčastněných respondentů.

Přínosem této formy oslovení dotčených organizací bylo, že měly možnost doplnit kvantitativní údaje vlastními slovy. Složitost vyhodnocování této možnosti byla vyřešena způsobem zpracování výsledků dotazníku formou SWOT analýzy.

3.3 Interpretace výsledků

Otázka č. 1: Specifikace stěžejní činnosti organizace.

Pomocí první otázky byly organizace rozděleny dle zaměření, které uváděly jako zásadní. Respondenty bylo často uváděno několik dalších činností, a to z důvodu víceprofilového zaměření především nově vzniklých NNO. Nejčastější to bylo v případech, kdy organizace zaměřené na sociální oblast doplňovaly ke svému stěžejnímu zaměření také kulturní či volnočasové aktivity, což je pro ně forma oslovení či zapojení klientů.

Tabulka 5: Souhrn oslovených organizací a návratnost dotazníků podle typu organizace⁹

	Počet registr. NNO v místě	Osloveno NNO	Návratnost dotazníků	Návratnost v %
Kultura	13	12	9	75 %
Sport	37	19	17	89 %
Volný čas	19	7	4	57 %
Vzdělávání	14	11	6	55 %
Zdraví	0	1 ¹⁰	1	100 %
Sociální služby	8	13	11	85 %
Pomoc při katastrofách	1+4 ¹¹	1+4	0+3	60 %
Životní prostředí	4	3	2	67 %
Celkem	100	69	53	77 %

⁹ Organizace byly rozčleněny podle převažující činnosti, kterou sami považují za stěžejní

¹⁰ V oblasti Zdraví byla oslovena organizace Therápon 98 a.s., která není neziskovou, ale byla sem zařazena z důvodu zaměření své činnosti a využívání dobrovolníků (lůžkové oddělení LDN)

¹¹ Do uvedené kategorie jsou zařazeny SDH, které jsou rozděleny na 1 x Kopřivnice a 4 x místní části (Lubina I., Lubina II., Vlčovice, Mniší)

Otázka č. 2: „Na které cílové skupiny dle věku a případného zdravotního či sociálního omezení zaměřují organizace svou činnost?“

U této otázky bylo možné uvést více možností odpovědí.

Při rozdělení dle věku je nejvíce aktivit zaměřeno na děti a mládež (hlavně sportovní, kulturní a vzdělávací aktivity), dále je preferována skupina dospělých (sport, sociální služby, kultura) a nejméně činností je určeno seniorům (převládají sociální služby, dále sport). Většina pořádaných aktivit je zaměřena na účastníky bez zdravotního či sociálního omezení.

Tabulka 6: Cílové skupiny jednotlivých typů organizací

Cílová skupina, na kterou jsou organizace zaměřeny									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Děti a mládež (do 26 let)	5	13	2	6	-	2	3	-	31
Dospělí	3	10	1	-	-	6	3	-	23
Senioři	1	5	-	-	1	7	3	-	17
Bez určení věku	4	3	3	-	-	-	-	2	12
Zdraví lidé	4	17	2	5	-	2	-	-	30
Se zdravot. handicapem	-	4	1	1	1	8	-	-	15
Se sociálním handicapem	-	2	1	-	1	7	-	-	11
Bez rozlišení	4	-	-	-	-	-	3	-	7

Otázka č. 3 „Využívá vaše organizace dobrovolníky?“

Přestože se jedná o uzavřenou otázku, doplnily ji některé organizace o komentář sdělující, že z důvodu poslání a zaměření organizace, není možné dobrovolníky využívat k její základní činnosti, pouze k činnostem doplňkovým. Jednalo se o NNO především z oblasti vzdělávání a sociálních služeb.

Z celkového počtu 53 odpovídajících NNO využívá dobrovolníky 48 organizací, z toho 40 pravidelně k základním činnostem a 8 pouze k doplňkovým činnostem. Dobrovolníky vůbec nevyužívá 5 organizací.

Graf 1: Pravidelnost využití dobrovolníků

Výsledek tohoto dotazníku je ovlivněn tím, jak je vnímáno dobrovolnictví v dané komunitě. Vzhledem k „neukotvenosti“ této činnosti na úrovni města a chybějícímu „zastřešení“ jsou získaná data využitelná pouze pro danou diplomovou práci a její téma. Měl-li by být zjištěn skutečný počet využívaných dobrovolníků, bude nutné jako první znovu vysvětlit pojem a obsah slova dobrovolnictví.

Tabulka 7: Využívání dobrovolníků dle typů organizací

Využití dobrovolníků organizacemi									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	9	15	4		1	6	3	2	40
Ne		2				3			5
Ano, jen k doplňkovým činnostem				6		2			8

Otázka č. 4: „Proč nejsou dobrovolníci využíváni?“

Doplňující otázka pro organizace, které odpověděli na otázku č. 4 „ne“ (dobrovolníky nevyužíváme). Odpověď poskytli také některé NNO s podmíněným ano.

Uváděné důvody jsou:

- Organizace, jejíž cílovou skupinou jsou extrémně vyloučení: *Kontaktování v přímé péči s našimi klienty je náročné. Komunikace, psychická odolnost, emoční náročnost. Pokud bychom se bavili o dobrovolnictví – přinesení uvařené polévky, zorganizování veřejné sbírky šatstva, donesení potravin, těchto dobrovolníků máme několik.*
- NNO pro cílovou skupinu drogově závislých: *Mnoho našich klientů si zakládá na anonymitě, což je pro nás důležité. Činnost dobrovolníků by ji mohla narušovat.*

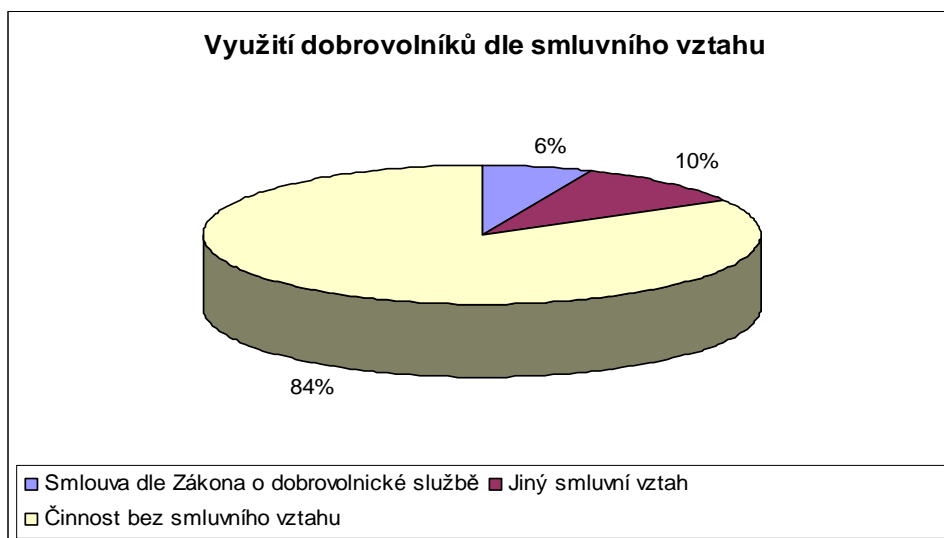
- NNO pro cílovou skupinu zdravotně a sociálně ohrožených: *Odborná náročnost a rozsah práce odborného sociálního poradenství vyžaduje časovou a odbornou přípravu pracovníka.*
- *Spolupráce s dobrovolnickou organizací nám zatím nebyla nabídnuta.*
- *Prozatím neměl nikdo zájem o dobrovolnickou činnost u nás.*

Z uvedených odpovědí lze vyvodit, že základní poslání organizace je natolik náročné, že hledání dobrovolníků a vytváření prostoru pro jejich činnost je nad možnosti NNO. Řešením by bylo, byla-li by dána možnost využít dobrovolníků nabídnutých zprostředkující organizací, která by zároveň definovala podmínky a garantovala kvalitu dobrovolníků.

Otázka č. 5: „Je dobrovolná činnost vykonávána na základě smluvního vztahu podle Zákona o dobrovolnické službě, či jiného smluvního ujednání?“

Většina organizací využívající dobrovolníky – 84%, tak činí bez samostatného smluvního vztahu pro tuto činnost. Pouze 3 organizace mají smluvní vztah se zprostředkující dobrovolnickou organizací (Adra o.s.), prostřednictvím které je uzavřena dobrovolnická smlouva na základě Zákona o dobrovolnictví.

Graf 2: Využití dobrovolníků dle smluvního vztahu

Jedna organizace poskytující sociální služby a tři NNO poskytující pomoc při katastrofách (jedná se o Sbory dobrovolných hasičů) mají s dobrovolníky uzavřen jiný smluvní vztah. Z této informace lze vyvodit, že při posouzení dobrovolnictví pouze podle uvedeného zákona, by sem nebyla zahrnuta většina práce odvedené dobrovolníky. V současné době je připravována novelizace daného zákona, která bude více korespondovat s pojetím dobrovolnictví shodným pro tuto diplomovou práci.

Tabulka 8: Typ smluvního vztahu s dobrovolníky v jednotlivých typech organizací

Dobrovolníky využíváme na základě Zákona o dobrovolnické službě									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	-	-	-	-	1	2	-	-	3
Jiný smluvní vztah	-	-	-	1	-	1	3	-	5
Bez smluvního vztahu	9	15	4	5	-	5	-	2	40

Otázka č. 6: „Jsou dobrovolníci zároveň členy organizace?“

Frič, Pospíšilová, 2010, uvádějí, že v České republice je 91% dobrovolníků zároveň členy organizací, pro které vykonávají činnost. V tomto dotazníku byla kladena otázka směřující pouze na členství (ano/ne), nikoliv na počet členů/dobrovolníků. Ze získaných odpovědí tohoto dotazníku vyplývá, že členství dobrovolníků v organizacích uvádí v součtu 79% NNO. Tento nižší výsledek oproti celorepublikovému lze přičíst mj. také relativně velkému počtu organizací zaměřených na sociální oblast, které se průzkumu zúčastnily a kde je členství a dobrovolnictví striktně rozděleno.

Graf 3: Dobrovolníci jako členové neziskové organizace

Členství dobrovolníků lze jednoznačně přiřadit k organizacím zabývajícím se sportovními a volnočasovými aktivitami. Ty uváděly, že jejich činnost je na dobrovolnictví zcela postavena (Skaut, Pionýr, Český svaz žen). Také organizace pomáhající – Sborny dobrovolných hasičů spojují svou činnost jednoznačně se členstvím.

Odpověď „ano i ne“ zvolily hlavně organizace činné v oblasti kultury. Zdůvodněním je, že při pořádání akcí jsou členové organizace (hudebníci, divadelníci, tanečníci aj.) většinou aktivní v samotných kulturních produkcích, ale organizační, pořadatelskou a technickou pomoc zajišťují dobrovolníci – nečlenové organizace.

Tabulka 9: Členství dobrovolníků v organizacích

Dobrovolníci jsou zároveň členy organizace									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	-	14	4	1	-	-	3	-	22
Ne	1	1	-	-	1	7	-	-	10
Ano i ne	8	-	-	5	-	1	-	2	16

Otázka č. 7: „Počet dobrovolníků v současnosti a jejich potřeba do budoucna?“

Touto otázkou je zjišťován stávající počet aktivních dobrovolníků a jejich potřeba v horizontu 1 roku. Vycházíme-li z údajů Friče, Pospíšilové, 2010, že formálnímu dobrovolnictví se v ČR věnuje 30% občanů. Výsledek získaný tímto průzkumem, tj. cca 5% organizovaných dobrovolníků je velmi nízký. Otázkou je, zda rozhodnutí, jedná-li se o dobrovolníka, není ovlivněn vysvětlením v tomto dotazníku: (Pozn.: Člen organizace je registrován. Ne každý člen organizace je dobrovolník. Dobrovolníkem se stává v případě, že kromě vlastních aktivit, bez nároku na odměnu např. vede dětský oddíl, organizuje akce pro veřejnost, píše články do médií apod.). Počítala-li by se do dobrovolnictví i např. jednorázová účast všech členů organizace na přípravě sportovišť před sezónou, nebo jejich zapojení do charitní sbírky, výsledek by byl daleko vyšší. Ve výzkumu Friče, Pospíšilové je zjišťující otázka dobrovolnictví definována ... „alespoň jednou za uplynulých 12 měsíců“,

Tabulka 10: Počty dobrovolníků v organizacích podle zaměření

Počet dobrovolníků									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Nyní máme	98	453	120	44	6	171	222	7	1121
Potřebovali bychom	130	508	130	50	10	180	240	8	1256
Předpokládaná potřeba za rok	140	520	130	50	10	180	240	10	1280

Odpověď na otázku navýšení počtu dobrovolníků za rok v součtu všech dotazovaných organizací o cca **15%** oproti současnému stavu vypovídá o tom, že cílem organizací není přílišné navýšení počtů, ale udržení si stávajících aktivních členů.

Největší potřebný nárůst uvádějí organizace z oblasti kultury, kde je avizovaná potřeba zvýšení počtu o 43% dobrovolníků.

Otázka č. 8: „Jaká je četnost dobrovolné pomoci?“

Tímto dotazem je zjišťováno, zda organizace využívají dobrovolníky pravidelně, nepravidelně, či k jednorázovým akcím. Pravidelně jsou dobrovolníci využíváni organizacemi činnými v oblasti sportu, kultury a volnočasových aktivit. Tyto organizace současně zajišťují nejvíc aktivit pro děti a mládež. Pravidelná činnost vedoucích klubů, kroužků a oddílů je většinou zajišťována právě dobrovolníky. Uvedené organizace zároveň využívají dobrovolníky i k nepravidelným aktivitám při pořádání akcí.

Jednorázové využití dobrovolníků v kategorii sociální služby se týká dobrovolníků podílejících se 1 x ročně na několikadenní charitní Tříkrálové sbírce.

Tabulka 11: Rozsah a pravidelnost dobrovolné práce podle jednotlivých typů organizací

Rozsah a pravidelnost odvedené práce									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Pravidelná činnost ¹² (počet organizací)	7	14	4	1	1	3	3	1	34
Nepravidelná činnost - akce	9	15	4	5	-	5	3	1	42
Využívají jednorázově	3	15	2	-	-	1	-	-	21

Součet odpovědí je vyšší než počet respondentů s kladným přístupem k dobrovolnictví, a to z důvodu, že bylo možno uvést více odpovědí.

¹² Organizace využívající dobrovolníky ke své pravidelné činnosti – obvykle týdně (vedoucí kroužků apod.)

Otázka č. 9: „Kolik hodin týdně (měsíčně) dobrovolníci při pravidelných činnostech pracují?“

Jedná se o doplňující otázku k předchozímu dotazu č. 8.

Vzhledem k tomu, že na tuto otázku neposkytly odpověď všechny organizace a způsob uváděných odpovědí se velmi lišil, nebude vyhodnocena. Odpovědět na otázku by bylo možné při důsledné evidenci skutečně odvedené dobrovolné práce, což by bylo pro organizace zatěžující.

Otázka č. 10 „Které činnosti jsou dobrovolně vykonávány?“

Otázkou bylo zjišťováno, zda jsou dobrovolnický vykonávány činnosti na úrovni kvalifikované práce, pomocné či jiné činnosti. Odpovědi je možné rozdělit:

Oblast kultury, sportu a volnočasové aktivity:

- Vedení kroužků, souborů, oddílů a klubů
- Pořádání akcí (organizace, pořadatelská služba, propagace, úklid, zdravotní služba, a další)
- Výroba kostýmů, kulis, plakátů, webových stránek
- Doprovody dětí na soutěžích, doprava
- Příprava sportovišť, tábořišť
- Organizování výletů, táborů, campů

Oblast zdraví a sociální oblast:

- Neodborné činnosti – doprovázení klientů, rozhovory, předčítání, komunikace, procházky
- Prezentace na veřejnosti, pořádání výstav, PR, webové stránky
- Pobyty (výlety, tábory)
- Pomoc při charitních akcích a sbírkách

Do kategorie „**Pomoc při katastrofách**“ jsou zařazeny organizace Sborů dobrovolných hasičů, jejichž činnost je na dobrovolnictví založená. SDH zajišťují prostřednictvím svých členů vysoce odbornou činnost na profesionální úrovni. Současně ale dobrovolnicky zajišťují celou řadu kulturních, sportovních, společenských a volnočasových aktivit (viz. výše).

Z výsledných odpovědí vyplývá, že v oblastech sportu, kultury, volnočasových aktivit a krizové pomoci (SDH) jsou vykonávány prostřednictvím dobrovolníků všechny zásadní činnosti nutné pro chod organizací včetně činností kvalifikovaných. Tato pomoc je pravidelná a soustavná. Současně je u těchto i dalších organizací formou dobrovolné činnosti zajištěna velká část pomocných a servisních činností. Nezbytná je pomoc dobrovolníků při organizování mimořádných akcí.

Otázka č. 11: „Dobrovolnictví podle věku a v porovnání ženy / muži?“

Získané odpovědi na tuto otázku nebyly zcela úplné. Přesto se dá shrnout, že dle věku je neaktivnější skupinou všech posuzovaných oblastí kategorie dospělých, která činí 50%. Kategorie mladých lidí (15 – 25 let) činí 26%, senioři jsou aktivní v 24%. Tento poměr je obdobný i v jednotlivých skupinách organizací podle zaměření.

Rozdělíme-li dobrovolníky na ženy a muže, je jejich aktivita téměř shodná, ženy jsou v porovnání s muži aktivní v 51%, poměr zapojených mužů je 49%.

Výraznější rozdíl je v dobrovolném zapojení podle typu organizace, kdy v činnostech souvisejících se sportem jsou aktivnější muži 60% oproti 40% žen. Opačný poměr je u organizací jejichž hlavní činností je kultura, volnočasové aktivity a sociální oblast. Největší celkový počet zapojených dobrovolníků je v oblasti sportu a to mezi muži v dospělém věku.

Většinou rovnoměrné zastoupení žen i mužů různého věku je dobrým východiskem pro další rozvoj dobrovolnictví v komunitě.

Otázka č. 12: „V případě, že jsou ve vaší organizaci děti, jsou vedeny k dobrovolné pomoci a jak?“

Odpovědi se dají shrnout následovně:

- *Ano, společnou činností, příkladem.*
- *Na začátku např. instruktoři na táborech, později celoroční činnost.*
- *Každý „musí“ přiložit ruku k dílu, každý umí něco a všichni dohromady uděláme moc.*
- *Pomoc s přípravou programu, starší pomáhají mladším.*
- *Spolupráce při trénincích, pomoc s přípravou, pak účastí na soutěžích.*
- *Aktivní pomoc na závodech (asistent rozhodčích aj.).*
- *Výchovou nejlepších mladých sportovců v roli pomocných trenérů a cvičitelů.*
- *Součástí členství v klubu je i povinnost pomáhat. Jsou členové oddílů.*

Ze získaných odpovědí vyplývá, že většina organizací, které pracují s dětmi, si vychovává s cílem dlouhodobé spolupráce budoucí členy včetně dobrovolníků.

Otázka č. 13: „Jak motivujete dobrovolníky pro činnost ve své organizaci?“

Získané odpovědi potvrzují teoretické východisko uvedené v podkapitole 1.2.1 týkající se formálního dobrovolnictví. Odpovědi respondentů jednoznačně potvrzují vykazované kolektivní chování a vzájemné ovlivňování členů organizace týkající se také dobrovolnictví:

- *Spolupráce vychází ze společných zájmů.*
- *Mají v klubu své děti. Dělají to pro své děti (sportovní oddíly).*
- *U nás všichni pracují pro radost, naší odměnou jsou výsledky dětí.*
- *Nabídka školení, vzdělávání.*
- *Společné akce členů a dobrovolníků, vánoční setkání, víkendové akce.*

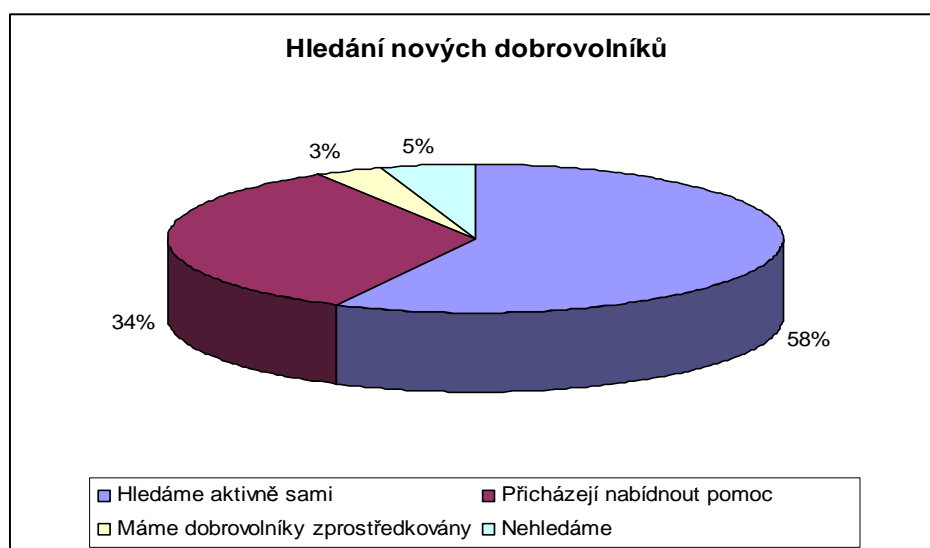
- *Příkladem, dobrým slovem.*
- *Možnost uplatnění vlastních schopností k vzájemné výpomoci (senioři).*
- *Pořádání supervizí (organizace zaměřené na sociální oblast).*
- *Podíl na rozhodování, podíl na „zisku“, pocit dobře odvedené práce a její prezentace navenek. Dlouhodobé členství motivuje dobrovolníky samo o sobě. Chtějí něco vrátit, dokázat něco druhým, pozitivně se vymezit vůči předchůdcům apod.*

Otázka č. 14: „Jak hledáte nové dobrovolníky?“

Z odpovědí na otázku týkající se hledání nových dobrovolníků vyplývá, že 58% organizací aktivně oslovuje zájemce o dobrovolnictví, ve 34% přicházejí dobrovolníci do organizací sami. Pouze ve 3% organizací využívají formu zprostředkování.

Nejčastější doplňující informací je, že dobrovolníci jsou hledáni přímým oslovováním v členské základně, mezi rodinnými příslušníky a známými.

Graf 4: Způsob hledání nových dobrovolníků

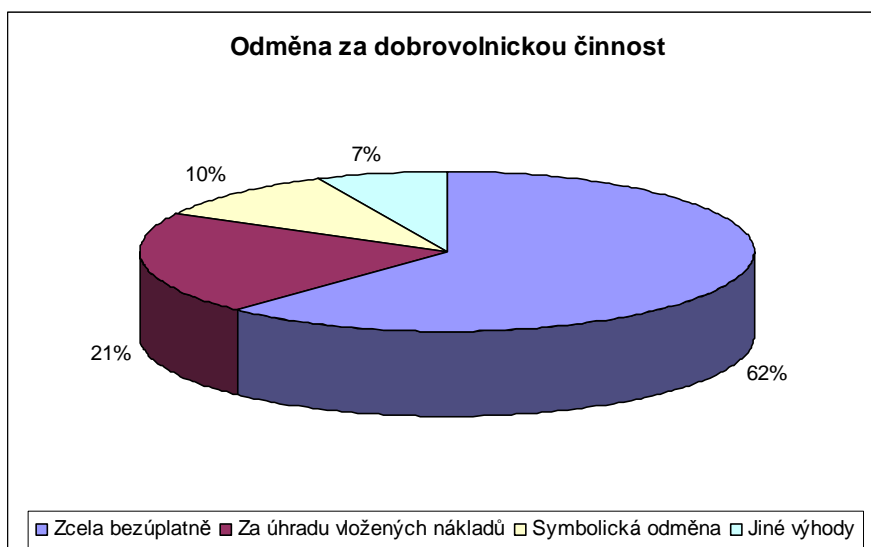
Tabulka 12: Způsob hledání dobrovolníků podle jednotlivých typů organizací

Způsob hledání nových dobrovolníků									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Hledáme aktivně sami	7	15	4	2	-	3	3	-	34
Přicházejí nabídnout pomoc	4	4	3	3	-	2	2	2	20
Máme dobrovolníky zprostředkovány	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Nehledáme	-	-	-	1	-	2	-	-	3

Otázka č. 15: “Je dobrovolnická činnost prováděna zcela bezplatně?”

Podmínkou dobrovolnictví je, že je vykonáváno bez nároku na finanční odměnu. Úhrada může být pouze vůči vloženým nákladům.

Graf 5: Odměna za dobrovolnickou činnost

Dle získaných odpovědí 83% organizací tuto podmínku vůči svým dobrovolníkům splňuje zcela. V 17% je dobrovolníkům poskytnuta symbolická odměna (většinou se jedná o minimální jednorázovou částku, nebo malý dárek) nebo jiná výhoda. Tou je většinou možnost využít prostory či zařízení organizace, nebo se zúčastnit aktivit pořádaných organizací za výhodnějších podmínek.

Tabulka 13: Ohodnocení dobrovolníků v jednotlivých typech organizací

Ohodnocení – odměna za činnost									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Zcela bezúplatně	7	12	4	4	-	4	3	2	36
Za úhradu vložených nákladů	3	2	2	1	1	2	-	1	12
Symbolická odměna	-	3	2	-	-	-	-	1	6
Jiné výhody	-	4	-	-	-	-	-	-	4

„DOBROVOLNÍCI NEMŮŽOU BÝT PLACENÍ, PROTOŽE JSOU K NEZAPLACENÍ“

Motto, které má jedna z místních organizací ve své klubovně.

Několik odpovědí uvádělo, že členové organizací – dobrovolníci do činnosti navíc vkládají vlastní finanční prostředky např. na dopravu, při pobytech s dětmi, příspěvky na činnost. V žádném případě nejsou dobrovolníci motivováni finanční nebo hmotnou odměnou.

Otázka č. 16: „Co je pro vaši organizaci největším přínosem z dobrovolně vykonávané činnosti?“

Nejčastěji uváděné odpovědi:

- *Bez dobrovolníků a nadšenců by naše organizace nemohla existovat, je základem činnosti ve všech našich aktivitách.*
- *Přínosem je úspora času na další činnosti.*
- *Úspora finančních prostředků obecně.*
- *Úspora financí, které bychom neměli na odborníka (např. při aktualizaci webu).*
- *Akce by se bez dobrovolníků vůbec nemohly uskutečnit.*
- *Možnost vytvářet akce za nižší ceny (kultura).*
- *Nové podněty k činnosti.*
- *Propagace naší organizace mezi další skupiny lidí.*
- *Dobrý skutek a pocit z rozzářených dětských očí.*
- *Společnost stejně zaměřených lidí.*

V sociální oblasti jsou odpovědi doplněny o přínosy:

- *Činnost dobrovolníků zkvalitňuje naši službu.*
- *Dobrovolnické aktivity doplňují práci stálých zaměstnanců, na které nemají dostatek času.*
- *Co člověk, to vzor a kamarád pro naše klienty. (Nízkoprahové centrum pro děti)*
- *Psychická podpora pacientů (LDN). Začleňování klientů do komunity.*
- *Zapálenost dobrovolníků pro věc.*
- *Zajištění informovanosti členů organizace (cílová skupina aktivní senioři).*

Ze získaných odpovědí vyplývá, že dobrovolníci nepřinášejí pouze úsporu finančních prostředků, ale také nové nápady, jiné vnímání světa, lepší využití času v organizaci, nové kontakty. V mnoha případech by činnost organizací bez dobrovolníků vůbec nebyla možná.

Otázka č. 17: „Pomohlo by vaší organizaci (rozvoji a aktivitám) zapojení většího počtu dobrovolníků a v čem?“

Otázka zjišťující přínos případného zvýšení počtu dobrovolníků. V celkovém součtu se 33 NNO, tj. 68% organizací vyjádřilo k dotazu kladně. Na dotaz po konkrétním využití bylo většinou odpovídáno v obecné rovině: rozšíření naší činnosti, zkvalitnění činnosti, více pořádaných aktivit.

Graf 6: Možný přínos při zapojení většího počtu dobrovolníků

Z některých odpovědí vyplynulo, že nároky na dobrovolníky jsou relativně vysoké a organizace mezi dobrovolníky hledají specialisty v konkrétních profesích:

- *Ano, ale muselo by se jednat o organizačně mimořádně schopné jedince.*
- *Určitě, třeba v pozici koordinátora projektu. Vedení účetnictví.*
- *Hledáme kontakty do zahraničí, někoho kdo umí jazyky.*

Záporných bylo 19% odpovědí. V těchto organizacích více dobrovolníků ke své činnosti nepotřebují a rozvoj neplánují. Největší přínos by znamenali dobrovolníci pro organizace činné v oblasti sportu.

Tabulka 14: Přínos zapojení většího počtu dobrovolníků pro jednotlivé typy organizací

Možnost zapojení většího počtu dobrovolníků									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	8	11	3	2	1	5	3	-	33
Ne	1	4	-	2	-	-	-	2	9
Možná	-	2	1	2	-	1	-	-	6

Otázka č. 18: „V případě, že by vaše organizace mohla mít více dobrovolníků, měli byste pro ně využití, nebo jsou vaše ostatní kapacity již tak vyčerpány, že byste další nevyužili?“

Otázka zintenzivňuje předchozí dotaz, odpovědi korespondují s otázkou č. 17. Využití dobrovolníků potvrzuje 75% organizací, 15% NNO dobrovolníky nepotřebuje, 10% možná ano.

Některé organizace upozorňují, že jejich další aktivity znamenají nejen více práce pro dobrovolníky, ale i další náklady spojené např. s nájmy. V této souvislosti je jejich odpověď záporná.

Vnímána je také potřeba vzdělávání nově zapojených dobrovolníků. V odpovědích je zmiňována především náročnost práce s mládeží a požadavky na kvalitu dobrovolníků. Specifické požadavky uvádějí v odpovědích organizace zajišťující sociální služby.

Tabulka 15: Využití většího počtu dobrovolníků

Případné využití většího počtu dobrovolníků									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	8	10	4	4	1	6	3	-	36
Ne	1	6	-	-	-	-	-	-	7
Možná	-	1	-	2	-	-	-	2	5

Otázka č. 19: „Rozvíjela by vaše organizace více aktivit směrem k veřejnosti v případě většího počtu dobrovolníků?“

Tato otázka je zaměřená na rozvoj aktivit NNO v rámci komunity. 58% organizací deklaruje pořádání většího počtu akcí pro veřejnost, jmenovány jsou např. otevřené sportovní turnaje, preventivní činnost, integrační aktivity, festivaly.

Graf 7: Rozvoj většího počtu aktivit pro veřejnost při větším počtu dobrovolníků

Tabulka 16: Rozvoj aktivit pro veřejnost při větším počtu dobrovolníků

Rozvoj aktivit pro veřejnost v případě zapojení většího počtu dobrovolníků									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	8	9	3	3	-	2	3	-	28
Ne	1	8	1	3	1	4	-	2	20

Organizace v oblasti sociálních služeb vnímají otázku aktivit směrem k veřejnosti ve prospěch svých klientů (uživatelů sociálních služeb):

- *S dobrovolníky by bylo možné využít příležitosti, které život ve městě nabízí.*
- *Prezentace organizace na veřejnosti, spolupráce s rodinami.*
- *Určitě bychom vymysleli aktivity, na které teď nemáme lidičky.*

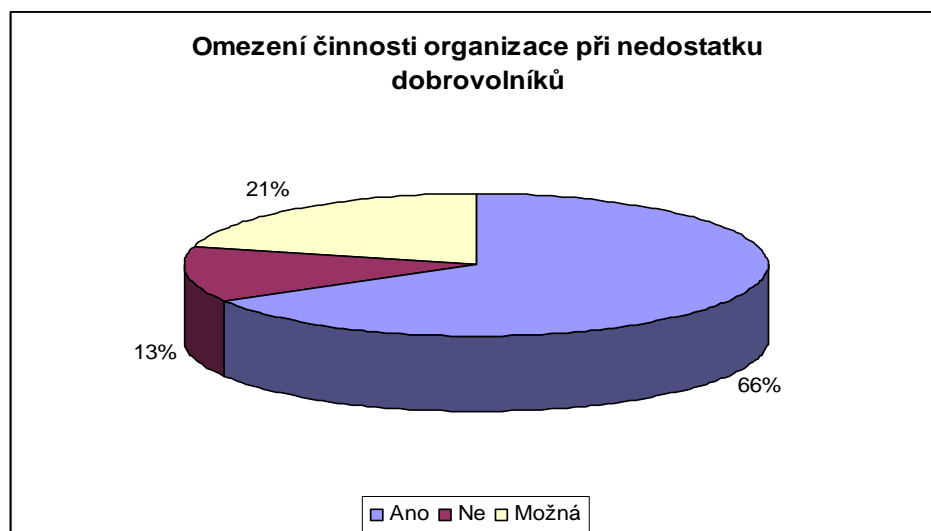
Uváděny byly také aktivity přesahující katastr města, například zapojení do mezinárodních projektů a vzdělávacích aktivit.

Otázka č. 20: „V případě, že by vaše organizace neměla dobrovolníky, omezilo by to její činnost?“

Kladné odpovědi na tuto otázku činily 66% a uváděly je všechny organizace věnující se dětem a mládeži v oblastech kultury, sportu a volnočasových aktivit. Jejich činnost je na dobrovolnících závislá, a proto byly komentáře jednoznačné:

- *Ano, nefungovala by. Neexistence. Skončili by jsme. Zanikla by. Znemožnilo by to činnost.*

Graf 7: Omezení činnosti NNO při nedostatku dobrovolníků

Organizace zajišťující zdravotní a sociální služby naopak vnímají dobrovolníky jako přínosný prvek svých aktivit, ale pro hlavní poslání organizací by absence dobrovolníků neměla likvidační vliv. Komentář vystihující tuto oblast:

- „Bylo by to smutnější.“

Tabulka 17: Omezení činnosti organizace při absenci dobrovolníků

Omezení činnosti organizace v případě nedostatku dobrovolníků									
	Kultura	Sport	Volný čas	Vzdělávání	Zdraví	Sociální služby	Pomoc při katastrofách	Životní prostředí	Celkem
Ano	8	13	4	3	-	4	-	-	32
Ne	-	2	-	3	-	1	-	-	6
Možná	1	2	-	-	1	1	3	2	10

Otázka 21: „Co by podle vašeho názoru pomohlo rozvoji dobrovolnictví?“

Poslední otázka zjišťuje návrhy organizací na podporu dobrovolnictví ze dvou úrovní. První je z pozice organizace, druhou je možná podpora městem. V tabulce č. 18 jsou podněty seřazeny podle uváděné četnosti.

Tabulka 18: Možnosti podpory dobrovolnictví

Možnosti podpory dobrovolnictví v Kopřivnici	
Z pozice organizace	Z pozice města
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Propagace ▪ Morální ocenění ▪ Příchod mladších členů ▪ Aktivní hledání dobrovolníků, oslovování ▪ Spolupráce s městem na informační kampani ▪ Proškolení ▪ Setkávání se, výměna zkušeností ▪ Aktivní spolupráce s dobrovolnickými organizacemi ▪ Vstřícný postoj k činnosti dobrovolníků, ocenění jejich snahy <p>Navíc:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobrovolnictví je o něčem jiném ▪ Atraktivní vnímání dobrovolnictví	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grantové programy ▪ Dobrovolnická aktivita podmínkou přidělení dotace ▪ Finanční podpora vzdělávání dobrovolníků ▪ Společenské uznání ▪ Vytvořit podmínky pro oceňování a případné odměňování dobrovolníků ▪ Osvěta a propagace ▪ Informovanost veřejnosti o dobrovolnictví prostřednictvím městských médií ▪ Koordinační činnost ▪ Projekt na podporu rozvoje dobrovolnictví a jeho finanční podpora ▪ Podpora organizací, které dobrovolníky sdružují ▪ Mít vizi přesahující volební období ▪ Podpora uvolňování dobrovolníků ze zaměstnání za účelem dobrovolnictví

Součástí studia problematiky dobrovolnictví bylo **oslovení** několika **aktivních dobrovolníků** s cílem získat od nich, **prostřednictvím strukturovaného rozhovoru**, informace o tom, jaké jsou jejich motivy k této činnosti. Rozhovory probíhaly průběžně ve druhé polovině roku 2011. Celkem bylo osloveno 14 dobrovolníků, každý rozhovor trval 5 – 15 minut.

Nejčastěji uváděné důvody motivace dobrovolníků činných v NNO zaměřených na sport a volnočasové aktivity:

- *Kdysi jsem chodil do oddílu, tak teď pomůžu.*
- *Líbí se mi akce, co dělají, tak jsem se nabídl s pomocí.*
- *Mám tam dítě, tak přiberu i další.*
- *Mám sedět doma, alespoň něco užitečného dělám.*
- *Kdo by to udělal? Když je potřeba jdu. (Vztahováno ke konkrétní NNO).*
- *Máme to v rodině. (SDH)*

U dobrovolníků, kteří pomáhali v NNO zaměřených na sociální oblast, byla kromě motivace zjišťována i rizika (R) této práce:

- *Práce mě baví. Mám z ní dobrý pocit.*
- *Osobní rozvoj. Učím se hodně, získávám víc než dávám.*
- *Dobrovolnictví mě drží při zemi.*
- *Kdysi jsem byla klient, teď pomáhám.*
- *Tato práce mě osamostatnila.*
- R *Velké nároky organizace, chybějící proškolení.*
- R *Snaha vyřešit si dobrovolnictvím vlastní problém.*
- R *Zneužití dobrovolnické práce.*
- R *Přisvojení si dobrovolníka klientem, je to velká psychická zátěž.*

Z rozhovorů jednoznačně vyplynulo, že dobrovolníci se rozhodli pro pomoc konkrétní aktivitě nebo organizaci. Nejedná se o dobrovolnictví ve prospěch všech.

Dotazníkem, který byl předložen organizacím, byla zjišťována jednak tvrdá data, tj. počty zapojených dobrovolníků, jejich využití v konkrétní oblasti, pravidelnost dobrovolnické činnosti, předpokládaná potřeba dobrovolníků za rok. Současně byly v otevřených otázkách zjišťovány subjektivní údaje: přínosy dobrovolníků, možnosti jejich dalšího využití a náměty na možnou podporu dobrovolnictví. Tyto výstupy, současně s výstupy z teoretické části diplomové práce jsou zhodnoceny formou SWOT analýzy, jejímž výstupem bude návrh opatření.

Tabulka 19: SWOT analýza dobrovolnictví v Kopřivnici

SWOT analýza – dobrovolnictví v Kopřivnici	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Množství a různost zaměření NNO v místě ▪ Aktivity NNO organizované prostřednictvím dobrovolníků ▪ Zaměření NNO na děti a mládež ▪ Dotační systém města ▪ Navázaná spolupráce mezi NNO a městem ▪ Zapojování NNO (jejich členů) do plánovacích procesů města, MA21 ▪ Vedení dětí a mladých lidí v NNO ke spolupráci a vzájemné pomoci ▪ Vyrovnané zastoupení dobrovolníků v NNO dle věku a genderu ▪ Aktivní hledání (oslovování) nových dobrovolníků 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nejednotná definice dobrovolnictví ▪ Pasivní čekání některých NNO na dobrovolníky ▪ Málo dobrovolníků v NNO zaměřených na sociální oblast ▪ Není nastaven systém finanční podpory dobrovolnictví městem ▪ Neprobíhá veřejné oceňování dobrovolníků – společenského přínosu ▪ Chybí subjekt zastřešující a koordinující dobrovolnické aktivity ▪ Malá informovanost o dobrovolnictví

Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozšíření činností a aktivit NNO v případě většího počtu dobrovolníků ▪ Výchova dětí a mládeže k dobrovolnictví ▪ Přejímání kladných vzorů a vzorců chování ▪ Využití tradice dobrovolnictví a fungování NNO v místě ▪ Nově vznikající NNO především v oblasti sociálních služeb ▪ Kreativita NNO ▪ Potenciál seniorů (mladých důchodců) – nevyločení ze společnosti z důvodu věku ▪ Podpora mezigeneračního soužití a spolupráce ▪ Uplatnění schopností vzdělaných lidí ▪ Zapojení místních firem do komunity prostř. podpory dobrovolnictví ▪ Využití mezinárodního partnerství k rozvoji dobrovolnictví ▪ Dobrovolná spolupráce – lepší klima v komunitě ▪ Dobrovolnické aktivity jedinců – větší zakotvenost v komunitě ▪ Více dobrovolníků v NNO zaměřených na sociální oblast – větší možnost pomoci skupinám ohroženým sociálním vyloučením 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ukončení činnosti NNO v případě nedostatku dobrovolníků ▪ Omezení nebo ukončení činnosti NNO v případě nedostatku finančních prostředků ▪ Odchod dobrovolníků z NNO z důvodu věku (senioři) ▪ Požadavky NNO na kvalifikaci dobrovolníků ▪ Pasivita lidí – trend pasivního trávení volného času ▪ Bez společných aktivit málo empatie v komunitě

3.4 Návrh podpory rozvoje dobrovolnictví ve městě Kopřivnici

Cílem této práce je navrhnout způsob podpory dobrovolnictví v dané komunitě. Prostřednictvím dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na organizované dobrovolnictví, byl zjištěn stávající stav a hledány okruhy problémů, jejichž vyřešení by bylo přínosem pro dané téma.

Návrh se vztahuje především k dobrovolnictví organizovanému.

Tabulka 20: Návrh priorit a opatření k podpoře dobrovolnictví

Priorita	Opatření
Informovanost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Definovat pojem dobrovolnictví tak, aby byl shodně vnímán v komunitě města. ▪ Informovat veřejnost o aktivitách NNO v souvislosti s dobrovolnictvím jejich členů. ▪ Vytvořit dobrovolnictví atraktivní image. ▪ Přinášet průběžnou osvětu veřejnosti o přínosech dobrovolnictví pro komunitu ve vztahu k oblastem:<ul style="list-style-type: none"> ▪ kvalitní využití volného času (sport, kultura, organizované rekreační aktivity) ▪ pomoc ve zdravotní a sociální oblasti – předcházení sociálnímu vyloučení osob z důvodu věku nebo zdravotního či sociálního handicapu ▪ výchova dětí a mládeže ▪ prevence kriminality ▪ životní prostředí ▪ Poskytnout neziskovému sektoru mediální prostor ve sdělovacích prostředcích města ke společné kampani s tématem dobrovolnictví.

Společenské ohodnocení	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vyzvednout dobrovolně vykonávanou práci cestou společenského uznání. ▪ Vytvořit podmínky pro oceňování a případné odměnění dobrovolníků. ▪ Navrhnout ocenění místních dobrovolníků na národní úrovni, cena „Křesadlo“.
Finanční podpora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zachovat stávající podporu NNO formou dotačního systému. ▪ Při vyhodnocování a přidělování dotací přihlížet k dobrovolnické činnosti NNO. ▪ Prostřednictvím společného projektu města a NNO se snažit zajistit externí finanční zdroje pro podporu dobrovolnictví (vzdělávání, zajištění managementu dobrovolnictví, propagace aj.).
Koordinace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zajistit zastřešení dobrovolnických aktivit: ▪ V první fázi spoluprací s dobrovolnickými organizacemi. ▪ Postupně podpořit vznik Dobrovolnického centra v místě jako zprostředkovatele aktivit mezi dobrovolníky a organizacemi. ▪ Docílit profesionální úrovně organizace dobrovolnictví.
Partnerství	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nadále rozvíjet partnerství města a neziskového sektoru. ▪ Oslovit podnikatelské subjekty ve městě s výzvou k podpoře firemního dobrovolnictví zaměřeného na místní komunitu. ▪ Vztahy s partnerskými městy v zahraničí obohatit o spolupráci v oblasti dobrovolnictví, téma této spolupráce nabídnout místním NNO. ▪ Podporu dobrovolnictví v místě zahrnout do cílů projektu Zdravé město a MA21¹³.

¹³ Viz podkapitola 2.2.3, str. 60

ZÁVĚR

Dobrá vůle lidí, která je předpokladem k jejich dobrovolnému podílení se na zlepšování života ostatních je pro společnost velkým darem. Je proto v zájmu dané komunity vytvářet pro tuto snahu podmínky.

Z teoretické části diplomové práce vyplývá souvislost mezi dobrovolnou prací jednotlivce, jeho zapojením se do činností v neziskovém sektoru a rozvojem dané komunity. Dobrovolnictví pomáhá mezigeneračnímu soužití, jeho prostřednictvím lze omezit problém sociálního vyčleňování lidí.

V praktické části byl tento předpoklad jednoznačně potvrzen provedeným průzkumem. Bez velkého množství dobrovolníků věnujících se činnostem v oblastech sportu, kultury, sociálních služeb a dalších by třetí sektor nefungoval. Zajištění volnočasových aktivit pro děti a mládež je v mnoha NNO podmíněno právě aktivitou dobrovolníků, která je při současných finančních možnostech organizací nenahraditelná.

Podpora rozvoje dobrovolnictví v komunitě města a z pozice města je definována dle jednotlivých oblastí. Návrhy opatření jsou na úrovni informovanosti, společenského ohodnocení dobrovolnictví, finanční podpory, koordinace činností a partnerství veřejného, neziskového a podnikatelského sektoru. Při případné realizaci navržených opatření je třeba respektovat současné společenské trendy, které mají velký vliv na život jednotlivců. Je nutné vycházet vstříc lidem, kteří chtějí nabídnout dobrovolnou pomoc, avšak nemohou se dobrovolnictví věnovat pravidelně. Mnohdy jde o velmi kvalifikované dobrovolníky, kteří se chtějí angažovat pro konkrétní věc a očekávají profesionální organizaci dobrovolnických činností.

Největším přínosem v dobrovolném zapojení lidí je, že společná aktivita komunitu stmeluje, omezuje sociální napětí a nabízí prostor pro dohodu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Česká literatura:

BLAHA, Tomáš a Marek ZEMSKÝ. *Mladí lidé a dobrovolnictví v oblasti péče o přírodu a kulturní dědictví České republiky. Závěrečná zpráva z výzkumu.* FSS MU.

BRUMOVSKÁ, Tereza; SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, Gabriela. *Mentoring : Výchova k profesionálnímu dobrovolnictví.* Vyd.1. Praha : Portál, 2010. 152 s. ISBN 978-80-7367-772-5

Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž, 2007.

Dobrovolnictví - opora občanské společnosti: Čeho jsme dosáhli, kam směřujeme... Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž ve spolupráci s NDC HESTIA Praha, 2011.

Dobrovolnictví v české společnosti - současnost a perspektivy. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a NDC HESTIA Praha, 2010.

FISCHER, Ondřej. *Etika a lidská práva v sociální práci.* Praha: Centrum sociálních služeb, 2008.

FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století.* Praha: Hestia, 2010, 263 s. ISBN 978-809-0369-689.

FÜRST, Maria. *Psychologie.* Olomouc : Votobia, 1997. 263 s. ISBN 80-7198-199-0.

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník.* vyd.1. Praha : Portál, 2004. 312 s. ISBN 80-7178-803-1.

HAYES, Nicky. *Psychologie týmové práce.* Vyd.1. Praha : Portál, 2005. 192 s. ISBN 80-7178-983-6.

HLADKÁ, Marie. Dobrovolná práce jako latentní ekonomický zdroj neziskových organizací. In *Bílá místa teorie a černé díry reform ve veřejném sektoru III.* 1. vydání. Brno : Katedra Veřejné ekonomie, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. ISBN 978-80-210-5385-4, s. 62 - 71. 2011, Šlapanice.

Impuls pro občanskou společnost. Václav V. Nekvapil (ed.). 1. vydání. Praha : Evropský literární klub, 2003. 148 s. ISBN 80-86316-53-X.

KAŠPAR, Jakub a Marie PETROVÁ. *MÍSTNÍ AGENDA 21: Informace, postupy, kritéria.* Praha, 2006. ISBN 80-7212-435-8.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie.* Páté vydání. Praha : Slon, 2008. 208 s. ISBN 978-80-86429-39-7

Nový akademický slovník cizích slov A-Ž. Vyd. 1., dotisk. Praha: Academia, 2011, 879 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

PLAMÍNEK, Jiří. *Tajemství motivace : Jak zařídit, aby pro vás lidé rádi pracovali*. První vyd. Praha : Grada, 2007. 128 s. ISBN 978-80-247-1991-7.

PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých : Průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. První vydání. Praha : Grada, 2010. 320 s. ISBN 978-80-247-3235-0.

PRACHAŘ, Jaroslav, Pavel RYŠÁNEK, Vladimír STRAKA a Jiří ZAJÍC. *Společenská odpovědnost organizací (CSR)*. první. Praha: Národní informační středisko podpory kvality, 2008. ISBN 978-80-02-01989-3.

Senioři jako dobrovolníci - dobrovolníci seniorům. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a NDC HESTIA Praha, 2009.

ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Impuls pro občanskou společnost: Eseje o třetím rozměru demokracie*. 1. vyd. Editor Václav V Nekvapil. Praha: Evropský literární klub, 2003, 144 s. Nové směry. ISBN 80-863-1653-X.

ŠOJDROVÁ, M. *Dobrovolnictví za našimi hranicemi, příklady dobré praxe 2007*. In: *Dobrovolnictví bez hranic*. Kroměříž, klub UNESCO, 2007, sborník z konference.

ŠTOGR, Josef. *Partnerství a participace: Veřejný prostor*. Praha: Nadace Open Society Fund Praha, 2001.

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd.1. Praha : Portál, 2010. 440 s. ISBN 978-80-7367-680-3.

TOŠNER, Jiří ; SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd.2. Praha : Portál, 2006. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.

TOŠNEROVÁ, Pavlína. *Firemní dobrovolnictví*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Jiří Tošner.

Vstupní texty k třídením seminářům programu: PARTNERSTVÍ, KOMUNITA, FILANTROPIE, PARTICIPACE. Praha: Nadace Open Society Fund Praha, 2001.

10 let rozvoje dobrovolnictví - rehabilitace občanských ctností. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a NDC HESTIA Praha, 2008.

Dokumenty:

Strategický plán rozvoje města Kopřivnice pro období 2007 - 2022. *Město Kopřivnice* [online]. Kopřivnice, 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: http://www.koprivnice.cz/urad/dokumenty/strategicky_plan_koprivnice_2007-2022.pdf

Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví. In: [online]. Amsterdam, Nizozemí, 2001 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>

Zákony:

Česká Republika. Zákon o dobrovolnické službě. In: *198/2002 Sb.* 24.dubna 2002.

Zahraniční literatura a prameny:

ELLIS, Susan J. Barriers to Volunteering: Hidden Messages in Your Recruitment. *The Non Profit Times* [online]. 2002, January 2002 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.energizeinc.com/art/npbarriers.html>

ELLIS, Susan J. Finding Daytime Volunteers. *The NonProfit Times*, [online]. 1991 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.energizeinc.com/art/npday.html>

NEFSTEAD, Sheryl a Scott NEFSTEAD. Recruitment Tips for a Mentoring Program. *University of Minnesota* [online]. 2005 [cit. 2012-02-17].

REPKOVÁ, Kvetoslava. *Dlhodobá starostlivosť o starších ľudí na Slovensku a v Európe* (3). prvé. Bratislava, 2011. ISBN 978-80-7138-133-4.

STERN, Gary J. Decide Needed Roles and Set Recruitment Goals. *Mobilizing People for Marketing Success* [online]. 1997 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.energizeinc.com/art/amar.html>

Volunteering Across Europe: organisations, promotion, participation. Roma: Spes - Centro di Servizio per il Volontariato del Lazio, [2004].

Internetové zdroje - články, příspěvky, dokumenty:

ČERNÝ, Jaroslav. *Financování volnočasových aktivit dětí a mládeže v ČR v letech 2004 - 2010* [online]. Praha, NRDM, duben 2011 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/download/dokumenty/Ekonomicka-analyza-CRDM-24-5-2011.pdf>. Ekonomická analýza. Moravská vysoká škola Olomouc.

Dobrovolnictví v Německu - nevhodná legislativa a přiškrcené dotace. PŘÍLEPKOVÁ, Michaela. [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: <http://www.adam.cz/clanek-010070040-dobrovolnictvi-v-nemecku-nevhodna-legislativa-a-priskrcene-dotace.html>

Dobrovolník: Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce. [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/mezinarodni-dobrovolnictvi-a-rozvojova-spoluprace>

DOHNALOVÁ, Marie. Veřejný prostor a dobrovolnické organizace. *Lidé města* [online]. Vydává Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2005, č. 7 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=421>

Filantropie. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Filantropie>

Fundraising. In: *Wikipedia: Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fundraising>

HLADKÁ, Marie. *Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje*. 2008. Dostupné z: http://www.e-cvns.cz/soubory/Konference_Pardubice_Hladka.pdf

HOFERKOVÁ, Dagmar. *S dobrovolnictvím lidem roste pocit sebeúcty*. [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/s-dobrovolnictvím-lidem-roste-pocit-sebeucty-i-proto-je-o-nej-zajem-1fw-/podnikani.aspx?c=A111020_1671465_podnikani_bab

Kopřivnice: Historický kalendář. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.koprivnice.cz/index.php?id=historicky-kalendar-mestys-koprivnice>

Kopřivnice: Zdravé město. [online]. [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.koprivnice.cz/index.php?id=plan-zdravi-a-kvality-zivota-koprivnice-2004>

NĚMEC, Jan. *Právní úprava dobrovolnictví ve vybraných zemích EU*. Praha, 2007, 32 s. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-5-267.pdf>. Parlamentní institut.

Nestátní nezisková organizace. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nestatni_neziskova_organizace

O platformě. In: *Byznys pro společnost: Fórum odpovědných firem* [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.byznysprospolecnost.cz/o-platforme.html>

Podané ruce. *Canisterapie: Veřejná sbírka* [online]. [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.info/>

Pomáhat je normální: zaměstnanci mnoha firem se věnují dobrovolnictví [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/pomahat-je-normalni-zamestnanci-mnoha-firem-se-venuji-dobrovolnictvi-1k5-/podnikani.aspx?c=A110526_1591819_viteze_bab

POSPÍŠILOVÁ, Tereza. *Dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků*. *Lidé města* [online]. Praha: Vydává Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2010, č. 12 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=676>

Seznam občanských sdružení. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, 2012 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-obcanskych-sdruzeni/>

VAJDOVÁ, Tereza. Zpráva o neziskovém sektoru v České republice. In: [online]. Praha: Pracovní skupina RNNO, 2004 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: http://www.pecten.cz/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf

Webové stránky:

Adorea: Dobrovolnické centrum Vsetín [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.adorea.cz>

Byznys pro společnost: fórum odpovědných firem [online]. [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.byznysprospolecnost.cz/>

Dobrovolník [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.dobrovolnik.cz/

Eudodesk: Evropská informační síť pro mládež [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.eurodesk.cz

Fórum dárců [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.donorsforum.cz>

HESTIA [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/>

INEX: Sdružení dobrovolných aktivit [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.inexsda.cz

KOPŘIVNICE: oficiální web města [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.koprivnice.cz

KOUS: Koordinační uskupení NNO Vysočiny [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.kous.cz/news.php>

Ministerstvo vnitra ČR [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.mvcr.cz

NICM: Národní informační centrum pro mládež [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.nicm.cz

Rok jinak.cz [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.rokjinak.cz>

SKOK [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.skok.biz/>

Slezská diakonie [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.slezskadiakonie.cz

Trochu jinak! [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.trochujinak.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: DVA PŘÍSTUPY FIREMNÍHO DOBROVOLNICTVÍ.....	STR. 22
OBRÁZEK 2: TŘI PILÍŘE SPOLEČENSKÉ ODPOVĚDNOSTI FIREM.....	STR. 23
OBRÁZEK 3: CANISTERAPIE, DEN SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.....	STR. 25
OBRÁZEK 4: ZALOŽENÍ SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ V KOPŘIVNICI.....	STR. 30
OBRÁZEK 5: ZALOŽENÍ TJ SOKOL V KOPŘIVNICI.....	STR. 31
OBRÁZEK 6: KOUPALIŠTĚ ČESKOSLOVENSKÉHO ČESKÉHO KŘÍŽE	STR. 32
OBRÁZEK 7: SETKÁNÍ ÚČASTNÍKŮ MEZINÁR. SEMINÁŘE „PARTNERSTVÍ V EVROPĚ“	STR. 37
OBRÁZEK 8: VYVÁŽENÝ KOMUNITNÍ PŘÍSTUP	STR. 48
OBRÁZEK 8: PODÍL NEZISKOVÉHO SEKTORU NA CELKOVÉ ZAMĚSTNANOSTI (EKVIVALENT PLNÝCH PRACOVNÍCH ÚVAZKŮ)	STR. 53
OBRÁZEK 9: ZAPOJOVÁNÍ VEŘEJNOSTI: VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ TÉMA – OVZDUŠÍ	STR. 56
OBRÁZEK 10: SCHÉMA – MA21 V KOPŘIVNICI	STR. 60

Seznam tabulek

Tabulka 2: Struktura tří perspektiv nahlížení na fenomén dobrovolnictví.....	str. 15
Tabulka 2: Konfigurace dimenzí kolektivního a reflexivního vzorce dobrovolnictví.....	str. 16
Tabulka 3: Typologie neziskových organizací v ČR na základě kategorií ICNPO.....	str. 17
Tabulka 4: Klasifikace ICNPO	str. 50
Tabulka 4: Přehled NNO v Kopřivnici dle způsobu zřízení a klasifikace ICNPO	str. 57
Tabulka 5: Souhrn oslovených organizací a návratnost dotazníků podle typu organizace.....	str. 64
Tabulka 6: Cílové skupiny organizací	str. 65
Tabulka 7: Využívání dobrovolníků dle typů organizací	str. 67
Tabulka 8: Využití dobrovolníků na základě smluvního vztahu.....	str. 69
Tabulka 9: Členství dobrovolníků v organizacích	str. 70

Tabulka 10: Počty dobrovolníků v organizacích	.....str. 71
Tabulka 11: Rozsah a pravidelnost dobrovolné práce	.....str. 72
Tabulka 12: Způsob hledání dobrovolníků	.....str. 77
Tabulka 13: Ohodnocení dobrovolníků	.....str. 78
Tabulka 14: Přínos zapojení většího počtu dobrovolníků	.....str. 81
Tabulka 15: Využití většího počtu dobrovolníků	.....str. 82
Tabulka 16: Rozvoj aktivit pro veřejnost při větším počtu dobrovolníků	.....str. 83
Tabulka 17: Omezení činnosti organizace při absenci dobrovolníků	.....str. 84
Tabulka 18: Možnosti podpory dobrovolnictví	..... str. 85
Tabulka 19: SWOT analýza dobrovolnictví v Kopřivnici	.....str. 87
Tabulka 20: Návrh priorit a opatření k podpoře dobrovolnictví	.....str. 89

Seznam grafů

Graf 3: Pravidelnost využití dobrovolníků	.....str. 66
Graf 2: Využití dobrovolníků dle smluvního vztahu	.....str. 68
Graf 3: Dobrovolníci jako členové neziskové organizace	.....str. 70
Graf 4: Způsob hledání nových dobrovolníků	.....str. 76
Graf 5: Odměna za dobrovolnickou činnost	.....str. 77
Graf 6: Možný přínos při zapojení většího počtu dobrovolníků	.....str. 80
Graf 7: Rozvoj většího počtu aktivit pro veřejnost při větším počtu dobrovolníků	.....str. 82
Graf 7: Omezení činnosti NNO při nedostatku dobrovolníků	.....str. 84

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK.....	I
PŘÍLOHA B – VŠEOBECNÁ DEKLARACE O DOBROVOLNICTVÍ.....	VI

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

žádám Vás o vyplnění následujícího dotazníku údaji, týkajícími se Vaší organizace. Zaměření dotazníku zjišťuje rozsah dobrovolnických aktivit v Kopřivnici a získaná data budou využita pro diplomovou práci a následně pro případnou podporu těchto aktivit ze strany města.

Děkuji za Váš čas, věřím, že získané informace bude možné v budoucnu využít pro podporu činností ve Vaší organizaci.

Dagmar Rysová

Dobrovolnictví:

= jedná se o činnost při níž člověk (dobrovolník), bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.

Věk dobrovolníka je určen hranicí od 15 let.

Příklady dobrovolné činnosti:

- pomoc v sociálním, nebo zdravotním zařízení, případně osobám zdravotně postiženým, seniorům, ohroženým sociálním vyloučením aj.
- vedoucí a trenéři a organizátoři sportovních a kulturních klubů a aktivit, vykonávají-li činnost bezplatně
- činnosti spojené s ochranou životního prostředí
- organizování kulturních, sportovních a volnočasových akcí (např. pomoc rodičů při organizování akcí školy, organizování akcí pro veřejnost)
- pomoc ve vzdělávacích institucích
- činnost dobrovolných hasičů
- pořádání charitativních a sbírkových akcí
- pomoc v psím útulku a jiné

Dobrovolná činnost nemusí být jen manuální nebo organizační práce, ale také pomoc se zajištěním IT, právního poradenství, vzdělávacích aktivit, PR, účetnictví a dalších, pokud je tato činnost vykonávána bez nároku na odměnu.

Název organizace a právní forma / instituce :

Sídlo organizace:

v Kopřivnici / jinde :

1, Zaměření organizace:

- Ekologie, příroda a ochrana životního prostředí
  - humanitární organizace a ochrana lidských práv
  - sociální a zdravotní oblast
  - kultura a ochrana památek
  - činnost v rámci církevních společenství
  - sport a volný čas
  - jiné:
-

2, Cílová skupina, na kterou je organizace zaměřena:

- děti a mládež
  - aktivní dospělí
  - senioři
  - bez určení věku

  - zdraví lidé
  - lidé se zdravotním handicapem
  - lidé se sociálním handicapem
  -
-

3, Využívá vaše organizace dobrovolníky: ano   /   ne

4, Pokud ne, proč?

5, Dobrovolníky využíváme na základě Zákona o dobrovol. službě: ano / ne

Na základě jiného smluvního vztahu (jakého?) :

Bez smluvního vztahu:

6, Dobrovolníci jsou zároveň členy naší organizace: ano / ne

(Pozn.: Člen organizace je registrován. Ne každý člen organizace je dobrovolník. Dobrovolníkem se stává v případě, že kromě vlastních aktivit, bez nároku na odměnu např. vede dětský oddíl, organizuje akce pro veřejnost, píše články do médií apod.)

7, Počet dobrovolníků : členů organizace / nečlenů organizace :

- nyní máme /
  - potřebovali bychom /
  - předpokládaná potřeba za rok /
(vzhledem k plánovaným aktivitám)
-

8, Dobrovolníky využíváme:

- pravidelně (jak často? v jakém rozsahu?)
  - jednorázově, příležitostně (v jakých situacích? jak často?)
-

9, V případě pravidelné pomoci, kolik hodin týdně (příp. měsíčně) dobrovolníci pracují:

10, Činnosti, které jsou dobrovolně vykonávány:

- kvalifikovaná práce (jaká?)
  - pomocné práce
  - jiné
-

11, Dobrovolným činností se v organizaci věnují

	<u>Ženy</u>	/	<u>Muži</u>
• mladí lidé (15 – 25 let)		/	
• Dospělí		/	
• Senioři (rozhodující je důchodový věk) (Rozhodující je, že se jedná o osobu ve starobním důchodu)		/	

12, V případě, že organizace pracuje s dětmi, jsou vedeni k dobrovolné pomoci? Jak?

13, Jak motivujete dobrovolníky pro činnost ve své organizaci?

14, Hledáte dobrovolníky

- aktivně sami (jak?)
  - přicházejí nabídnout pomoc z vlastní iniciativy
  - máme dobrovolníky zprostředkovány organizací – jakou ?
-

15, Dobrovolníkem je činnost prováděna:

- zcela bezúplatně
  - za úhradu vložených nákladů (např. cestovné)
  - jiné výhody (jaké?)
-

16, Co je pro vaši organizaci největším přínosem dobrovolně vykonávané činnosti?

17, Pomohlo by vaší organizaci (rozvoji a aktivitám) zapojení většího počtu dobrovolníků a v čem?

18, V případě, že by Vaše organizace mohla mít vyšší počet dobrovolníků, měli byste pro ně využití, nebo jsou Vaše ostatní kapacity již tak vyčerpány, že byste další nevyužili?

19, Rozvíjela by vaše organizace více aktivit směrem k veřejnosti v případě většího počtu dobrovolníků?

Jakých aktivit?

20, V případě, že by Vaše organizace neměla dobrovolníky, omezilo by to její činnost?

Jak?

21, Co by dle Vašeho názoru pomohlo rozvoji dobrovolnictví?

- z pozice vaší organizace:

  - z pozice města:
-

Poznámka k vyplnění dotazníku:

V případě, že pro Vaši organizaci platí více možností odpovědí, zaškrtněte prosím všechny a upřesněte např. počet v dané kategorii. V případě, že k danému tématu chcete něco doplnit, dopište, nebo přidejte na samostatný papír.

Ještě jednou děkuji za Váš čas a spolupráci 😊

Příloha B – Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví

Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví

[Schváleno mezinárodní správní radou IAVE - Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí - na 16. světové konferenci dobrovolníků, konané v Amsterdamu, v Nizozemí, v lednu 2001, v Mezinárodním roce dobrovolníků]

Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.

V době globalizace a nepřetržitých změn se svět stále zmenšuje, je složitější a vzájemná závislost vzrůstá.

Dobrovolnictví, individuální nebo skupinová činnost, umožňuje:

- udržovat a posilovat takové lidské hodnoty jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem

- aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit a růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál

- propojení navzdory rozdílům, které nás neustále rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud

Na úsvitu nového tisíciletí se dobrovolnictví stalo nepostradatelným prvkem každé společnosti. Účinně a prakticky převádí deklaraci Spojených národů, kde se praví: "My, lid," máme moc změnit svět, do běžného života.

* * * * *

Tato deklaráce podporuje právo všech žen, mužů a dětí svobodně se sdružovat a dobrovolně pracovat bez ohledu na kulturní a etnický původ, věk, pohlaví, tělesný stav a společenské nebo ekonomické postavení. Všichni lidé na celém světě by měli mít právo nabídnout jiným lidem a jejich komunitám svůj čas, schopnosti a energii prostřednictvím individuální či kolektivní činnosti a bez nároku na odměnu.

Chceme rozvoj dobrovolnictví, které by:

- pomohlo zapojit celou komunitu do identifikace a řešení jejích problémů

- povzbuzovalo mládež a pomáhalo jí, aby se vedení prostřednictvím služby stalo pro ni trvalou součástí života

- mluvilo za ty, kteří nemohou mluvit sami za sebe

- umožnilo dalším lidem se do dobrovolnictví zapojit

- doplňovalo, avšak nenahrazovalo odpovědnou činnost jiných sektorů i úsilí placených pracovníků

- umožnilo lidem získat nové znalosti a dovednosti a plně rozvinout svůj potenciál, sebedůvěru a tvořivost

- podporovalo rodinnou, komunitní, národní i globální solidaritu

Jsme přesvědčeni, že je společnou odpovědností dobrovolníků a zároveň i organizací a komunit, v nichž působí:

- vytvářet prostředí, v němž dobrovolníci mají smysluplnou práci, která umožňuje dosáhnout dohodnutých výsledků

- definovat kritéria pro účast dobrovolníků, tedy i podmínky, za nichž by organizace a dobrovolník mohli své závazky ukončit, dále pak rozvíjet způsoby, jak činnost dobrovolníků řídit

- poskytovat dobrovolníkům a osobám, jimž slouží dostatečnou ochranu před riziky

- poskytovat dobrovolníkům vhodné školení, pravidelné hodnocení a uznání

- zajistit přístup pro všechny odstraněním veškerých bariér - fyzických, ekonomických, společensko-sociálních a kulturních - bránících jejich účasti

* * * * *

V souladu se základními lidskými právy, která jsou vyjádřena v Deklaraci lidských práv Spojených národů a se zásadami dobrovolnictví a odpovědností dobrovolníků a organizací, v nichž působí, se obracíme na:

1/ všechny dobrovolníky, aby projevili své přesvědčení, že dobrovolnická činnost je tvůrčí a zprostředkující síla, která:

- vytváří zdravé, udržitelné komunity, které uznávají důstojnost všech lidí
- umožňuje všem lidem uplatňovat práva lidských bytostí a tím zlepšit vlastní život

- pomáhá řešit společensko-sociální, kulturní, hospodářské a ekologické problémy

- pomocí celosvětové spolupráce utváří lidštější a spravedlivější společnost

2/ vedoucí představitelé:

- ve všech oblastech, aby se spojili a vytvořili silná, viditelná a účinná místní a národní "dobrovolnická centra" - základní vedoucí organizace dobrovolnictví
- vlád, aby zajistili pro všechny právo na dobrovolnou činnost, aby odstranili veškeré právní překážky bránící účasti na dobrovolné činnosti, aby zapojili dobrovolníky do své práce a poskytli nevládním organizacím prostředky i podporu pro účinnou mobilizaci a vedení dobrovolníků
- v podnikání, aby povzbuzovali své zaměstnance a pomáhali jim působit v komunitě jako dobrovolníci a aby vyčlenili lidské i finanční zdroje pro rozvoj infrastruktury nezbytné pro podporu dobrovolnictví
- v médiích, aby přinášeli příběhy dobrovolníků a poskytovali informace, které by lidi povzbuzovaly a pomáhaly jim zapojit se do dobrovolných činností
- v oblasti vzdělávání, aby vedli lidi všech věkových skupin a pomáhali jim zapojit se do dobrovolných aktivit a aby lidem vytvářeli možnosti uvažovat o jejich službě a učit se z ní
- církví, aby potvrdili dobrovolnictví jako správnou odpověď na duchovní výzvu sloužit všem lidem
- nevládních organizací, aby vytvořili pro dobrovolníky přátelské organizační prostředí a aby vyčlenili lidské a finanční prostředky nezbytné pro účinné začlenění dobrovolníků.

Obracíme se na Spojené národy, aby:

- vyhlásily toto desetiletí jako "Dekádu dobrovolníků a občanské společnosti" a stvrdily tím nezbytnost posílit instituce svobodných společností
- uznaly logo - "červené V" za univerzální symbol dobrovolnictví

IAVE vyzývá dobrovolníky a vedoucí představitelé ze všech oblastí na celém světě, aby se partnersky spojili na propagaci a podporu účinného, všem přístupného dobrovolnictví, symbolu solidarity všech lidí a národů. IAVE vyzývá globální komunitu dobrovolníků, aby tuto Všeobecnou deklaraci o dobrovolnictví studovali, diskutovali o ní, schválili ji a naplnili.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Dagmar Rysová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Možnosti rozvoje dobrovolnictví v komunitě města

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 83

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů české literatury a pramenů: 30

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 6

Počet internetových zdrojů: 33

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Stolař